

DIPLOMADOLGOZAT

Hallgató neve:

Péter Zsombor

2025

0

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Pénzügy mesterképzés

A hozzáadottérték-adó gazdasági hatásainak
vizsgálata Románia és Magyarország példáján

Belső konzulens: Koroseczné Dr.Pavlin Rita,
egyetemi adjunktus

Belső konzulens intézete/tanszéke:
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, Vidékfejlesztés és
Fenntartható Gazdasági intézet, Befektetés, Pénzügyi és Számviteli tanszék

Készítette: Péter Zsombor

Képzési hely: Kaposvár, Csíkszereda

2025

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	8
1. BEVEZETÉS A HOZZÁADOTT ÉRTÉKADÓ RENDSZERÉBE	9
1.1. A HOZZÁADOTT ÉRTÉKADÓ ÁLTALÁNOS FOGALMA ÉS SZEREPE	10
1.2. A HOZZÁADOTT ÉRTÉKADÓ TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON: A BEVEZETÉS ÉS FEJLŐDÉS.....	14
2. A HOZZÁADOTT ÉRTÉKADÓ JOGSZABÁLYI KERETEI ROMÁNIÁBAN ÉS MAGYARORSZÁGON.....	15
2.1. EU-S IRÁNYELV, MINT KERETSZABÁLY.....	15
2.2. A HOZZÁADOTT ÉRTÉKADÓ SZABÁLYOZÁSA A ROMÁNIAI JOGRENDSZERBEN	17
2.3. A HOZZÁADOTT ÉRTÉKADÓ SZABÁLYOZÁSA A MAGYARORSZÁGI JOGRENDSZERBEN	19
3. ÁFACSALÁS, MINT ADÓELKERÜLÉS ÉS AZ ADÓBEVALLÁS FOLYAMATA	21
3.1. A FEKETE GAZDASÁG SZEREPE.....	22
3.2. ADÓELLENŐRZÉSI MECHANIZMUSOK ÉS AZOK HATÉKONYSÁGA ROMÁNIÁBAN ÉS MAGYARORSZÁGON	24
3.3. AZ ÁFA BEVALLÁSA A ROMÁN ÉS MAGYAR ADÓRENDSZERBEN	25
3.4. AZ ÁFA BEVALLÁSA ÉS A FOGYASZTÓK KAPCSOLATA	27
4. JÖVŐBENI KIHÍVÁSOK ÉS REFORMLEHETŐSÉGEK A ROMÁN ÉS MAGYAR ÁFA RENDSZERBEN.....	28
4.1. A ROMÁN ÁFA RENDSZER JÖVŐBELI FEJLESZTÉSI IRÁNYAI.....	28
5. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	31
5.1. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	32
5.2. A KÉT ORSZÁG ÁFA ELEMZÉSE FOGYASZTÓI KOSÁRON KERESZTÜL	54
5.3. AZ ÁFA ÉS INFLÁCIÓ KAPCSOLATA.....	61
KÖVETKEZTETÉSEK	63
ÖSSZEFOGLALÁS.....	65
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	68
HIVATKOZÁSOK.....	69
ÁBRAJEGYZÉK.....	72
TÁBLÁZATJEGYZÉK	73
KÉPLETJEGYZÉK	74

BEVEZETÉS

A hozzáadott értékadó a modern gazdaság egyik pillére, amely jelen van a gazdaság termelés és értékesítés területén. Az áfa az egyik legfontosabb közvetett adó, amely az állami bevételek egy nagy részét teszi ki és ezt az EU alkalmazza a tagállamaiban. Az adó alapelve egyszerű: a termékeknek és szolgáltatásoknak hozzáadott értékét minden szakaszban fel kell számolni, a végső költséget pedig a fogyasztó viseli. Ilyen módon kijelenthető, hogy az áfa nemcsak gazdasági, hanem társadalmi kérdés is, hiszen kihat a háztartásokra, a vállalkozások versenyképességére és a gazdaság növekedésére.

Európa szomszédos országaiként Románia és Magyarország hasonló fejlődési múlttal, gazdasági és politikai háttérrel rendelkezik. Azonban különbségek vannak az áfarendszer kialakításában és tényleges alkalmazásában. Ezek a különbségek az árakra és a fogyasztási szokásokra gyakorolnak eltérő hatást a leginkább.

Ez a téma különösen érdekes számomra, mert Romániában élek, ismervé az itteni árakat, ugyanakkor magyarországi utazásaim során is tapasztalom ezeket a különbségeket. Amikor Romániából Magyarországra utazom, már az első üzletbe belépve szembetűnő az árkülönbség, főleg, ha az alapvető élelmiszerekről és szolgáltatásokról van szó. Ezek a tapasztalatok rávilágítanak arra, hogy az áfarendszer mennyire komplex és nem csak gazdasági történésekre, hanem az emberek mindennapi életére is mélyebben hat. Ez a különbség különösen szembetűnő a két ország összehasonlítása során.

Elemzésem nemcsak az áfarendszer működésének megértésére ad lehetőséget, hanem a gazdaságpolitika és az életminőség kapcsolatát is feltárja. A romániai és magyarországi áfarendszer működését szeretném bemutatni, továbbá azt is, hogy hogyan hatnak az emberek életére, az állami bevételekre a két ország áfa rendszere. Miért olyan magas az áfa egyes tagállamokban? Milyen hatással van a háztartásokra és a vállalkozásokra? Milyen hatással van ez a gazdaságra? Dolgozatomban ezekre a kérdésekre keresem a választ, miközben gazdasági elemzéseken keresztül bemutatom a román és a magyar áfarendszert. Az adópolitika nem csupán számokból és jogszabályokból áll – alapvetően befolyásolja életminőségünket, vásárlási döntéseinket és a gazdaság működését.

Kapcsolatba hozva ezt az áfával, kijelenthetem, hogy olyan eszköz a hozzáadott értékadó, amely közvetlenül befolyásolja életminőségünket, vásárlási szokásainkat és ezáltal a társadalom egészét.

Dolgozatom megírása után bízom abban, hogy egy sokkal letisztultabb képet kapok, tudást szerzek a hozzáadott értékadó működéséről, amely segít megérteni a bennem felmerülő

kérdéseket. Teljes rálátással lehetek a két ország ezen adózási formájára és olyan összefüggésekre lehetek figyelmes, amelyek mindeddig fel sem tűntek.

1. Bevezetés a hozzáadott értékadó rendszerébe

Az adózás többféleképpen definiálható, de alapvetően egy jellegzetessége, hogy az adófizető nem kap cserébe semmilyen ellenszolgáltatást. Sok országban az adók jelentik a kormányzat elsődleges bevételi forrásait.

Az adók lehetővé teszik az államháztartás számára, hogy a belőlük származó bevételek közszolgáltatások finanszírozását jelentsék, mint például a közbiztonság, közvilágítás, az igazságszolgáltatás, az egészségügy, az oktatás és egyéb olyan jellegű szolgáltatások, amelyeket az állam az adóbevételeiből finanszíroz.

Hagyományosan különbséget lehet tenni közvetlen és közvetett adók között. Azokat az adókat, amelyeket közvetlenül a bevételekre, eszközökre vagy nyereségekre vetnek ki, közvetlen adóknak nevezzük. Példaként említhető a társasági adó, a jövedelemadó, ahol az adó alanyai közvetlenül kapcsolódnak az adóalaphoz. Emiatt mind a magánszemélyek, mind a vállalkozások adókötelesek direkt módon a jövedelmük vagy vagyontárgyaik után. Ezzel szemben a közvetett adókat a fogyasztásokra vetik ki, nem pedig közvetlenül a vagyona vagy a jövedelemre. Közvetett adók alkalmazásakor az adó alanyai legtöbbször az áru vagy szolgáltatás végső fogyasztói, nem pedig maguk az adófizetők.

(Sárközy, T. (szerk.). (2019). Pénzügyi jog I. – Államháztartási jog, adójog (2. kiadás). Nemzeti Közzolgálati Egyetem.)

Az egyik legismertebb közvetett adó a hozzáadott értékadó, amely az áruk és szolgáltatások értékéhez kapcsolódik. Míg a vállalkozás beszedi és befizeti az adót az államnak, addig a végső fogyasztót terheli a tényleges adó, ami benne van a vételárban. Tehát a hozzáadottérték adó egy általános közvetett adó, amelyet a végső fogyasztásra rónak ki, nem pedig közvetlenül az üzleti vagyona vagy bevételre. A közvetett adók – az áfához hasonlóan – tehát áruk és szolgáltatások vásárlásán alapulnak, és az adóteher egymagában a fogyasztót terheli, míg a közvetlen adók közvetlenül az adóalany jövedelmén vagy vagyonán alapulnak. Schenk és Oldman a közvetett adókat úgy definiálja, hogy „azokat az árucikkekre vetik ki, mielőtt azok eljutnak a fogyasztóhoz, aki végül az adót a piaci ár részeként fizeti meg, míg a közvetlen adók azok, amelyeket közvetlenül az adófizető vagyona, vállalkozása vagy jövedelmére vetnek ki.”

(European Value Added Tax in the Digital Era, 2015, 6-9 old.)

1.1. A hozzáadott értékadó általános fogalma és szerepe

A hozzáadott értékadó (ÁFA) egy közvetett, más megfogalmazásban-indirekt adó, amely széles körben alkalmazott a világ számos országában. Az Európai Unió tagállamaiban alkalmazza, ahol egységes szabályok alapján működik. Az általános forgalmi adó olyan közvetett adófajta, amely a termékek és szolgáltatások értékesítésének teljes folyamatában, a termelési lánc minden résztvevőjénél fokozatosan növekszik. A hozzáadottérték adó a termékek és szolgáltatások értéknövekedését veszi alapul a termelés különböző fázisaiban. A cégek a működésük során termelt, előállított termékek után fizetnek adót, és az összes adóteher végül a végső fogyasztóra hárul. A fogyasztó végső soron a teljes adót megfizeti, de a vállalkozások gyűjtik be, és fizetik be az államkincstárba. Az ÁFA tehát egy olyan adó, amely az értékesítési lánc minden szereplője számára lehetőséget biztosít arra, hogy a saját tevékenysége által hozzáadott érték után fizessenek adót, miközben az adózás mértéke és terhei a végső fogyasztóra hárulnak.

(Nemzeti Adó- és Vámhivatal. (n.d.). Általános forgalmi adó (ÁFA). <https://nav.gov.hu/ado/afa>)

A hozzáadottérték-adó lényegében nem a végső árat terheli, hanem a gazdasági szereplők által létrehozott értéknövekedést, amíg az végig jut a termelés folyamatán. A vállalkozások számára az áfa nem jelent valódi kiadást, mert a vásárlásaik után befizetett adót levonhatják az eladásaik utáni adóból, így végeredményben csak a fogyasztók viselik annak terhet.

A hozzáadott értékadó adó a kormányzati bevételek szempontjából nagy jelentőséggel bír, hiszen egy komplex, a gazdaság minden szektorát érintő adónemet testesít meg. Ha fogalmazni lehet ekképpen, hogy egy olyan közteher, amely nem kizárólag az adófizetőket érinti, hanem a teljes társadalomra hatással van, hiszen nem kapcsolódik közvetlenül a bevételi helyzethez. Az áfának köszönhetően a kormányzat nem csupán eredményesen gyűjti be a bevételeit, de a gazdasági tevékenységek nyomon követése és felügyelete is könnyebbé válik.

A hozzáadott értékadó mechanizmusa az értékesítési lánc valamennyi szakaszában létrejövő értéktöbblet megadóztatására irányul, melynek során a vállalkozások a saját maguk által hozzáadott érték után fizetik ki az adót. Egy példán keresztül egyértelműbbé válik ennek a folyamatnak a megértése. Egy alapanyag előállító cég, nyersanyagot szerez be egy másik

vállalattól, és a megvétel során általános forgalmi adót ró le a beszerzésre. A B vállalkozás, aki egy gyártóüzem, beszerzi a nyersanyagokat és feldolgozza azokat, ezt követően a kész terméket továbbadja egy másik cégnek vagy éppen közvetlenül a végfelhasználóknak. A késztermék árára az eladáskor ismét hozzáadódik az általános forgalmi adó. Legvégezetül a termék végfelhasználója fizeti meg a teljes áfát, amely az értékesítési folyamat során fokozatosan halmozódott fel.

Az áfára vonatkozó jogi rendelkezéseket az országok jogszabályai határozzák meg, de az EU-ban az áfa-irányelv egységes jogi keretet biztosít, amelyet minden tagállamnak alkalmaznia kell. Az áfa-irányelv elsősorban az adó mértékeit, a különböző adómentes termékek és szolgáltatások körét, valamint a különböző adókulcsokat határozza meg. Az irányelv célja, hogy megkönnyítse a tagállamok közötti kereskedelmet és az együttműködést, miközben biztosítja az adórendszerek harmonizációját és átláthatóságát.

(Az Európai Unió Irányelve 2006/112-HÉA-irányelv,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0112>)

A hozzáadott értékadó története Romániában: a bevezetés és fejlődés

A romániai hozzáadott értékadó (TVA-taxa pe valoare adăugată) története szorosan összefügg az ország gazdaságának az átalakulásával és az Európai Unióhoz való csatlakozásával is. Az áfarendszernek a bevezetése és fejlesztése több mérföldkövön ment keresztül, amelyek az ország politikai, gazdasági és jogi változásaihoz és az EU-integrációhoz kapcsolódnak.

1993 előtt Romániában nem volt hozzáadott értékadó rendszer, mivel az ország gazdasága szocialista terv keretében működött. A szocialista rendszerben Romániában is a többi kelet-közép-európai szocialista országhoz hasonlóan, központilag irányított gazdaság működött. Ennek következtében az adórendszere is jelentősen eltért a nyugati országok piacgazdasági rendszereitől. A szocialista gazdaság alapvetően az állam által előírt termelési és fogyasztási feltételeken alapult és szigorú elveken alapult.

Közvetlen adók a szocialista gazdaságban

A szocialista Romániában közvetlen adók voltak a leginkább, amelyek a jövedelmet, a vagyont és a vállalati profitot érintették. Akkoriban az adóztatás közvetlen állami beavatkozással történt és többnyire a vállalkozások, magánszemélyek jövedelmére vetítették ki. A rendszer nem a szabadpiaci versenyen alapult, hanem az állami tervezés uralta teljesen a

gazdaságot. Az adók nem érték el a piacgazdaságban felmerülő célokat, például a fogyasztás ösztönzését vagy a nemzeti jövedelem folyamatos növekedését.

Gazdasági tervezés és az állami tulajdonú vállalatok szerepe

Románia gazdasági motorjai az állami tulajdonú vállalatok voltak, amelyek olyan gazdasági ágazatokat uraltak, mint az ipar, a mezőgazdaság és a kereskedelem. A társasági adózás jelentős része állami felügyelet alatt volt, az árképzési és termelési döntések közvetlenül a központi tervezési ügynökségek hatáskörébe tartoztak.

A gazdasági átalakulás kezdete

Az 1989-es kormányváltás után a szocialista rendszer összeomlott és Románia fokozatosan átállt a piacgazdaságra. Megszűnt az állami gazdaság irányítása. Ekkor jelentek meg először a piacgazdaság sajátos elemei, mint a privatizáció és a piaci alapú adózás. Ennek az átmeneti időszaknak a része volt az általános forgalmi adó 1993. évi bevezetése is. Az új gazdasági rend igényeinek megfelelően szükségessé vált a közvetett adók bevezetése.

Románia 1993-ban vezette be a hozzáadott értékadó

A szocializmusról a piacgazdaságra való áttérés után Románia elengedhetetlen volt egy új adórendszer kialakítását. 1990 után az ország fokozatosan áttért a piacgazdaságra, és megkezdte adórendszerének reformálását. A hozzáadottérték-adót (TVA-taxa pe valoarea adăugată) 1993. január 1-jén vezették be Romániában, ami a nyugati gazdaságokhoz jobban igazodó közvetett adózási módszerek bevezetését is jelentette egyben.

A kezdeti 18%-os kulcs akkoriban viszonylag alacsonynak számított és célja az volt, hogy az új adórendszert a gazdaság megterhelése nélkül próbálják bevezetni. Bevezetésével az állami bevételek növelésére és az adócsalás visszaszorítására fektettek hangsúlyt. Strukturális változást jelentett ugyanakkor az adópolitikában, lehetővé téve a termelés és a fogyasztás közvetett megadóztatását, miközben megalapozta a modern, európai típusú adózást a pénzügyi rendszerben.

Az EU-csatlakozás előkészítése (2000-es évek)

A 2000-es években Románia az Európai Unióhoz való csatlakozásra készült. Jelentős reformokat hajtottak végre, hogy adórendszerét összhangba hozzák az uniós jogszabályokkal. A hozzáadott értékadó rendszere fokozatosan beépült az uniós irányelvbe, amely meghatározta alkalmazásának alapvető szabályait az EU tagállamaiban. Az uniós előírások szerint az adórendszereknek egyszerűsítettnek, átláthatónak és hatékonyan ellenőrzöttnek kell lenniük.

2002-ben Romániában jelentős reformot indítottak el, hogy az adókulcsokat az uniós normákhoz igazítsák. Az egyik fő cél az volt, hogy megkönnyítsék az EU-n belüli piaci integrációt azáltal, hogy biztosítsák a tagállamok közötti kereskedelem minél zökkenőmentesebb lebonyolítását. A hozzáadott értékadó törvények 2002-es módosításai nagy lépést jelentettek a harmonizáció felé. Ezek az új rendelkezések nemcsak az adókulcsokat, hanem az áruk és szolgáltatások olyan körét is szabályozták, igazodva az EU közös adópolitikájához, amelyek adómentességet élvezhettek.

EU-tagság (2007)

Románia 2007. január 1-jén vált az Európai Unió tagjává. Ennek eredményeként Románia teljes mértékben harmonizálta áfa rendszerét az uniós követelményekkel. Ez magában foglalta az adóbevallási eljárások átalakítását, hogy megfeleljen az EU-s előírásoknak. Bevezették a 19%-os kulcsot, emellett az EU-csatlakozás egybeesett az elektronikus adózási rendszerek bevezetésével, ami jelentősen hatékonyabbá tette az adatkezelést és nyomon követést.

HÉA-reformok és a gazdasági válság (2010-es évek)

A 2008-as globális gazdasági válság súlyos költségvetési kihívások elé állította Romániát. Ez nem másban nyilvánult meg, mint az adóbevételek csökkenésével. Válaszul a kormány 2010. július 1-jén 24%-ra emelte a hea-kulcsot. A módosítás mögött az állt, hogy nemzeti költségvetés stabilizálódjon a gazdasági visszaesés idejében. A 24%-os HÉA-kulcs az egyik legmagasabb lett az EU-ban, és ez jelentősen befolyásolta a háztartások fogyasztási szokásait. Mindez az áruk és szolgáltatások árának emelkedéséhez vezetett. A kormány az áfaemelést a gazdasági stabilitás biztosítása és a költségvetési hiány csökkentése érdekében szükséges lépésnek tekintette.

Amikor 2016-ban a gazdaság élénkülni kezdett a gazdaság, és a költségvetési helyzet javult, a kormány 19%-ra csökkentette a hea-kulcsot. A csökkentés célja a fogyasztás ösztönzése és a gazdasági növekedés támogatása volt.

A digitális hea és a jövőbeli kihívások

Románia bevezette a digitális adózási rendszereket, ezzel lehetővé téve az elektronikus adóbevallást és a pénzügyi tranzakciók hatékonyabb nyomon követését. A digitalizáció különösen fontos szerepet játszott, mivel egyszerűsítette a visszatérítési és jelentéstételi folyamatokat.

Miközben az ország folytatja adórendszerének modernizálását, továbbra is kihívást jelent az adócsalás elleni küzdelem. A folyamatos erőfeszítések létfontosságúak a román

héarendszer hatékonyságának és fenntarthatóságához a gyorsan változó gazdasági környezetben.

(Transpunerea în România a normelor Uniunii Europene în domeniul impozitarii indirecte (TVA si accize), Daniel Daianu, Claudiu Doltu, Dragos Pîslaru, 2025)

1.2.A hozzáadott értékadó története Magyarországon: a bevezetés és fejlődés

Mielőtt megvizsgálánk az általános forgalmi adó legfontosabb jellemzőit Magyarország vonatkozásában, egy tisztázás: Mit értünk adó alatt és mi az adó? Josef Kaleta meghatározása szerint az adó az egyik „kényszer jellegű vissza nem térülő, visszafizetés nélküli, általános pénzbeli szolgáltatás, amelyet az állam vagy más közjogi személy jogszabály alapján hajt be, amelyben meghatározzák az adó nagyságát, feltételét, esedékességét.”

(Gábor, 2018)

A hozzáadott értékadó a modern adórendszer egyik legfontosabb eleme, ami tehát Magyarországon is központi szerepet tölt be.

A hozzáadottérték adó rendszere az 1950-es években indult el Franciaországban és fokozatosan vették át az Európai Közösség (az Európai Unió elődje) tagállamai. Magyarország 1988-ban vezette be az áfát egy adóreform részeként. Ez a lépés a gazdasági rendszer változásaira való felkészülésként is értelmezhető, mert az ország gazdaságának fejlődésében egy fontos mozzanat volt.

A magyar áfarendszer alapja ugyanúgy, mint a román áfarendszernek az, hogy az adó a végső fogyasztót terhelje, míg a vállalkozások, akik előállították a terméket, ők az általuk fizetett áfát levonhatják a jövedelmüket terhelő áfából. Ez a rendszer biztosítja, hogy csak a hozzáadott érték kerüljön megadóztatásra.

Kezdetben Magyarországon a termékek és szolgáltatások típusától függően eltérő mértékű volt az általános forgalmi adó. A standard 25%, a kedvezményes 15%, a csökkentett 0%. Az adórendszernek az évek során többször módosulnia kellett, hogy megfeleljen az unió előírásainak és a változó gazdasági feltételeknek is egyaránt.

Magyarország EU-csatlakozása (2004) alatt az áfarendszert az uniós szabályozáshoz kellett igazítsa. Az évek során számos jelentős változás történt:

- 2006-ban az alapadó mértéke 20%-ra csökkent.
- 2009-ben azonban a gazdasági válságra reagálva 25%-ra emelték.

- Magyarország 2012-ben vezette be az EU legmagasabb, 27%-os általános forgalmi adóját, amely továbbra is érvényben van.
- Változások történtek a csökkentett kulcsokban is. Az alapvető élelmiszerek (tej, kenyér, tojás) jelenleg kedvezményes, 5%-os áfakulccsal adóznak.

Az, hogy mire számíthatunk a jövőt tekintve, hogy milyen módon fog alakulni a HÉA-rendszer, Vira Sándor ekképp fogalmazott: „A forgalmi adó szabályok korszerűsítése jelenleg is folyamatban van az Európai Unióban, melynek során a végső célként megfogalmazott fogyasztás helyén történő adófizetés megteremtése érdekében dolgozzák át a szabályrendszert. Természetesen felmerülhet az a kérdés is, hogy a rendszer ténylegesen a legjobb módja-e a fogyasztás adóztatásának, amelyre jelenleg, és valószínűleg a későbbiekben sem lehet egyértelmű választ adni. Mondjuk azt, hogy ez is egy módja az adózásnak.”

(Kenyeres et al., 2019, pp. 129–145)

2. A hozzáadott értékadó jogszabályi keretei Romániában és Magyarországon

Az áfa a közvetett adó egyik legfontosabb formája, amelyet termékek és szolgáltatások vásárlására vetnek ki. Romániában és Magyarországon egyaránt az áfaszabályozás több szintre oszlik. Az uniós jogrendszerben elfoglalt helye és a nemzeti jogrendszer sajátos követelményei szerint kell alkalmazniuk ezen politikájukat. A két ország az Európai Unió tagállamaként az uniós jogszabályokon alapuló áfaszabályokat dolgozta ki, amelyeket folyamatosan módosítanak a gazdaság változásaihoz igazodva, hogy ezek éppúgy az államnak és a fogyasztóknak is lehetőleg kedvező feltételeket teremtsen.

2.1. EU-s irányelv, mint keretszabály

Az áfa szabályozás alapvető kereteit az uniós jogszabályok határozzák meg. Az EU ÁFA jogrendszere a (2006/112/EK) irányelvre épül. Ez az irányelv előírja, hogy a HÉA-t közvetlenül a termékek és szolgáltatások értékesítése után kell kivetni, és az a vásárlás nettó árán alapul.

A HÉA felszámítása a termékértékesítés vagy szolgáltatásnyújtás időpontjában történik. A tagállamok közötti termékbeszerzésre akkor lehet HÉA-t felszámítani, amikor a termékértékesítés az érintett tagállamba történő teljesítése megtörtént. Az EU-ba történő behozatal esetén a HÉA akkor kerül felszámításra, amikor a termékeket a tagállamba hozzák.

A tagállamok közötti termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás, valamint termékbeszerzés adóalapja magában foglalja az értékesítőnek vagy szolgáltatónak teljesített valamennyi kifizetést. Áruk behozatala esetén ez az összeg a vámérték. A vámok, adók és egyéb díjak beletartoznak az adóalapba, de maga a HÉA, valamint a vevőnek nyújtott árengedmények és árengedmények nem tartoznak bele.

Az összes tagállam által az árukra és szolgáltatásokra alkalmazandó általános HÉA-kulcs legalább 15%. A tagállamok a termékekre vagy szolgáltatásokra egy vagy két, legalább 5%-os kedvezményes adómértéket alkalmazhatnak. E szabályok alól bizonyos feltételek mellett számos kivétel is alkalmazható (pl. alacsonyabb adómértékek más árukra vagy szolgáltatásokra).

Az irányelv lehetővé teszi a héa alóli mentességet. Ezek többsége levonási jog nélküli mentesség (pl. orvosi ellátás, szociális szolgáltatások, pénzügyi és biztosítási szolgáltatások). Léteznek azonban levonási joggal járó mentességek is (pl. a tagállamok közötti termékértékesítés vagy a nem uniós országba irányuló termékkivitel). A mentességek többsége kötelező a tagállamok számára, de vannak olyanok is, amelyek választhatóak.

Az adóalany levonásba helyezheti az adóköteles ügyletekhez használt, beszerzett termékek vagy szolgáltatások után fizetett héa összegét abban a tagállamban, ahol ezeket a termékeket vagy szolgáltatásokat beszerzik. Ez az előzetesen felszámított HÉA levonható az adóköteles ügyletek (pl. belföldi termékértékesítés vagy szolgáltatásnyújtás) után fizetendő HÉA-ból. Általában nincs levonási jog olyan gazdasági tevékenység esetén, amely mentesül a HÉA alól, vagy ha az adóalany bizonyos speciális rendszereket alkalmaz. Bizonyos esetekben a levonás korlátozható vagy kiigazítható.

Az irányelv meghatározza az adóalanyok és egyes nem adóalanyok kötelezettségeit. A HÉA-t általában minden adóalany köteles megfizetni, aki adóköteles termékértékesítést vagy szolgáltatásnyújtást végez. Kivételt képeznek azok a különleges ügyletek, amelyek esetében a vevő fizeti a HÉA-t (pl. egy másik országban lévő szolgáltató által egy vállalkozásnak nyújtott szolgáltatások, valamint olyan ügyletek, amelyek esetében a tagállam dönthet úgy, hogy a vevőnek kell HÉA-t fizetnie, mint például bizonyos csalás-érzékeny értékesítések esetében).

A HÉA-rendszer reformja

A Bizottság 2016. évi HÉA-cselekvési tervében javasolt reform részeként az (EU) 2022/542 módosító irányelv a 2006/112/EK irányelvet a következőkkel módosítja:

- frissíti azon termékek és szolgáltatások listáját, amelyekre kedvezményes héakulcsok alkalmazhatók (III. melléklet); a kedvezményes kulcsok elburjánzásának

megakadályozása érdekében azonban korlátozza azon tételek számát, amelyekre kedvezményes kulcsok alkalmazhatók;

- a meglévő kivételek, amelyek lehetővé teszik egyes tagállamok számára, hogy bizonyos termékekre kedvezményes adókulcsokat alkalmazzanak, valamennyi tagállam számára megnyílnak, feltéve, hogy azok összeegyeztethetők a megállapított elvekkel;
- a környezetre negatív hatást gyakorló termékekre alkalmazott kedvezményes adómértékek vagy kivételek időszakának fokozatos megszüntetése (pl. a fosszilis tüzelőanyagokra és más, az üvegházhatású gázok kibocsátására hasonló hatást gyakorló termékekre, amelyek legkésőbb 2030. január 1-jétől, valamint a vegyi növényvédő szerekre és műtrágyákra, amelyek legkésőbb 2032. január 1-jétől nem alkalmazandók);
- a tagállamok számára lehetővé teszi, hogy csökkentett adómértéket alkalmazzanak, különösen a következőkre: internethozzáférési szolgáltatások, hogy kezeljék e szolgáltatások alacsony lefedettségét és elősegítsék fejlődésüket,
- a környezetbarát termékeknek és szolgáltatásoknak minősülő napelemek, elektromos kerékpárok és hulladék újrahasznosítás, meghatározott szociál- és kultúrpolitikai célokat szolgáló áruk és szolgáltatások.

(European Parliament and Council. (2006). Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. Official Journal of the European Union, L 347, 1–118. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0112>)

2.2.A hozzáadott értékadó szabályozása a romániai jogrendszerben

Romániában az áfát az 1993. évi 571. számú törvény (illetve a román hozzáadottértékadó-törvény) építette be a nemzeti jogrendszerbe, amelyet azóta is folyamatosan felülvizsgálják és kiegészítenek. Az áfatörvény több olyan alapvető elemet tartalmaz, amelyek meghatározzák a román adóalanyok adókötelezettségeinek teljesítését.

ÁFA számlák, regisztráció és kötelezettségek

Romániában a 300 000 RON-t meghaladó éves árbevétellel árukat vagy szolgáltatásokat értékesítő gazdasági szereplők áfakötelesek. Az áfa számlák nyilvántartása kötelező, amelyet az adóhatóság weboldalának felületére kell feltölteni. Azok a vállalkozások, amelyek nem érik el ezt a küszöböt, mentesülnek az áfa alól, de dönthetnek úgy, hogy regisztrálnak az

ANAF(Agenția Națională de Administrare Fiscală) pénzügyi hatóságnál, hogy jogosultak legyenek az áfa levonására.

Általános forgalmi adó mértéke és alkalmazása

A román áfatörvény szerint az általános adókulcs 19%. Ez az alapvető adókulcs, amely minden általánosan adóköteles termékre és szolgáltatásra vonatkozik. A román jogszabályok azonban lehetővé teszik a kedvezményes adókulcsok alkalmazását is, amelyek az EU irányelveinek megfelelően érvényesek:

- 9%-os adókulcs: élelmiszerre, vízre, gyógyszerre és a szállásra vonatkozik.
- 5%-os adókulcs: kulturális és szórakoztató szolgáltatások körére vonatkozik, valamint könyvek értékesítésére.

Áfa-mentesség

A román áfatörvény az alábbi tevékenységeket mentesíti az áfa alól:

- Oktatási szolgáltatások, tanfolyamok, egyetemi oktatás.
- Egészségügyi szolgáltatások
- Kulturális szolgáltatások: múzeumi, színházi szolgáltatások.
- Pénzügyi szolgáltatások, például banki tranzakciók, biztosítási szolgáltatások, értékpapír kereskedelem.

ÁFA levonás és visszatérítés

A román adótörvény értelmében a cégek jogosultak az általános forgalmi adó visszaigénylésére. Az előzetesen felszámított forgalmi adó olyan összegekre értelmezhető, melyeket az adókötelezettek a beszerzett áruk vagy igénybe vett szolgáltatások ellenértékében megfizetnek, és amelyeket az áfa elszámolás alkalmával visszakövetelhetnek. Az a hozzáadott értékadó visszaigénylése kizárólag akkor lehetséges, ha a beszerzett árut vagy igénybe vett szolgáltatást adózás alá eső tevékenységhez használják fel a vállalkozások. Az ÁFA visszaigénylés lehetősége is fennáll, például olyan esetekben, amikor egy cég külföldi értékesítést folytat, és bár a kivitt áruk után nem kell forgalmi adót fizetnie, de a beszerzéseiket ÁFA terhelte.

A román ÁFA szabályozás legújabb módosításai

Az utóbbi időszakban jelentős módosításokat vezettek be, melyek az ügyintézés könnyítését és az adócsalás visszaszorítását szolgálják. A 2024-es decemberi választás következtében kialakult állami instabilitás nagy mértékű költségvetési hiányt okozott az ország pénzügyeiben. Válaszul a kormány olyan intézkedéseket tett meg, amely a „salátatörvény”

megfogalmazásában a hozzáadott értékadó is érinti. Románia a standard adókulcsot, azaz a 19%-ot 21%-ra szándékozik emelni. A pénzügyminisztérium ezzel próbálja korrigálni a költségvetési hiányt 2025-ben.

Digitális ÁFA kezelés (e-Facturare)

A digitális adózás rendszerét Románia is bevezette, követve más európai uniós országok példáját. Az elektronikus számla rendszer bevezetésére 2020-ban került sor, mely cégek számára kötelezővé tette a digitális számlázást. Az elektronikus számlázási rendszert az adóhivatal alkalmazza a pénzügyi műveletek ellenőrzésére és hatékonyságnak növelésére. Ez a változtatás az adó elkerülését is mérsékli, háttérbe szorítva a fekete gazdaságot.

ÁFA-mentességek bővítése és új adózási modellek

A koronavírus járvány következtében Románia több átmeneti adóügyi lépést tett, amelyek végül alkalmazásban maradtak. Többek között mérsékelte egyes létfontosságú árucikkek hozzáadottérték adóját. Orvosi felszerelések és arcvédők biztosítása mellett gazdaságélénkítő adókedvezményeket szorgalmazott.

Az ÁFA visszatérítési eljárások egyszerűsítése

A romániai adóhivatal folyamatosan törekszik a visszatérítési folyamatok könnyítésére. Az elektronikus megoldások felgyorsítják és eredményesebbé teszik az általános forgalmi adó visszaigénylését mindenki számára.

A román hozzáadottérték adó jogi szabályozása megfelel az EU-s normáknak, de folyamatos felzárkózás szükségeltetik a gazdasági változásokhoz. Hogy továbbra is megmaradjon a rendszer hatékonysága, új rendelkezéseket, kiigazításokat léptetnek életbe a cégek adózási környezetének egyszerűsítése és hatékonyabbá tétele érdekében. 2025 elején is olyan változások léptek életbe, amelyek megtisztítják a gazdaságot és fenntartják az adózás optimális állapotát. A román adórendszer modernizálása és az adómentes területek kiterjesztése kulcsfontosságú az adócsalás visszaszorításában és a gazdasági egyensúly megteremtésében.

(Ministerul Finanțelor, 2025)

2.3. A hozzáadott értékadó szabályozása a magyarországi jogrendszerben

Magyarországon az áfa szabályozása az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény keretében van meghatározva. Ez a törvény tartalmaz minden olyan információt, ami az áfa részletes szabályait, az adó alanyait, az adóköteles tevékenységeket, az

adó mértékét, az adómentességeket, valamint a bevallási és elszámolási szabályokat tárgyalja minden apró részletében.

Magyarország az Európai Unió tagjaként, az áfa szabályozásának összhangban kell lennie és alkalmaznia kell az EU HÉA irányelveit, amely 2006/112/EK irányelv. Különösképpen fontos a határokon átnyúló tranzakciók, kereskedelem tekintetében, mivel egységes szabályozást biztosít a tagállamoknak. Románia és Magyarország cserekereskedelmében fontos előrelépést jelentett a 2025-ös schengeni csatlakozás. Ez nagyban fogja segíteni a közös piacok építését és sok vállalkozás termékeinek eladását, exportálását tette még könnyebbé, egyszerűbbé.

Magyarországon is, épp ugyanúgy, mint a román héa rendszerben, azonos előrelépések, szabályozások vannak jelen. A magyarországi általános áfakulcs 27%, amely a legmagasabb az Európai Unióban (EU). Az általános adómérték a legtöbb termékre és szolgáltatásra vonatkozik. Magyarországon azonban két kedvezményes áfakulcs is létezik: csökkentett kulcsok: 18% és 5%.

A 18%-os kulcs az alapvető tejtermékekre és gabonafélékre vonatkozik. Az 5%-os kulcs a gyógyszerekre, orvosi felszerelésekre, könyvekre, állatokra és húsról vonatkozik. Az új építésű házakra és lakásokra 2022. december 31-ig 5%-os kedvezményes kulcs vonatkozik.

Az országban minden vállalkozás, amely adóköteles tevékenységet végez, köteles áfa-regisztrációra jelentkezni. A regisztrációhoz a vállalkozásoknak a T201 nyomtatványt kell benyújtaniuk. Az áfa-azonosító megadása után be kell nyújtani az EGYKE elektronikus űrlapot az e-számlák kiállításához.

Magyarországon az áfabevallás gyakorisága a nettó áfakötelezettségtől függ.

Amennyiben a nettó áfakötelezettség 250.000 Ft-nál kevesebb, a bevallási gyakoriság évente történik. Ha a nettó áfakötelezettség meghaladja a 250.000 Ft-ot, de nem éri el az 1.000.000 Ft-ot, akkor a gyakoriság negyedéves. Ha a nettó áfakötelezettség meghaladja az 1.000.000 Ft-ot, a bejelentési gyakoriság havonta bevallandó. A havi és negyedéves bevallások esetében a benyújtási és befizetési határidő a beszámolási időszakot követő hónap 20. napja.

Egy innovatív előrelépést jelentett az országnak az Elektronikus Közúti Kereskedelmi Ellenőrző Rendszer (EKAER). Az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszert (EKAER) 2015-ben vezette be a magyar adóhatóság. A rendszer célja, hogy csökkentse az áfacsalások lehetőségét a közúti fuvarozási ágazatban. A bejelentési kötelezettség hatálya kiterjedt egyes belföldi szállításokra, a Magyarországról más tagállamba irányuló árumozgásokra, valamint a más tagállamból Magyarországra irányuló árumozgásokra. A

rendelet bevezette a nagy kockázatú áruk kategóriáját, ahol a mozgás akkor is bejelentési kötelezettséggel járt, ha a szállító jármű nem volt útdíjköteles.

2021. január 1-jétől jelentősen csökkent az EKAER bejelentési kötelezettség hatálya. Jelenleg a korábban kiemelt kockázatú áruként azonosított áruk jelentési kötelezettség alá tartoznak.

Hibás bejelentés esetén az adóhatóság jogosult a hibásan bejelentett áruk 40%-áig terjedő mulasztási bírságot kiszabni.

(Magyarországi ÁFA Útmutató vállalkozásoknak)

3. Áfacsalás, mint adóelkerülés és az adóbevallás folyamata

Az áfa kijátszásának vagy csalárd módon történő kihasználásának számos módja van. Megemlítek néhányat, amelyek az Unió területén történtek meg, rámutatva, hogy bármennyire is jól működő tud lenni egy rendszer, mégis kibújók kerülnek. Ilyen példák tehát:

Körhintacsalás (Carousel Fraud)

Az áfacsalások egyik legismertebb formája. Sok vállalat vesz részt benne az unión belül, ahol az árukat áfa nélkül értékesítik egyik országból a másikba, majd a belföldi eladásokból származó áfát nem fizetik meg. Az áruk gyakran újra elhagyják az országot, és visszatérnek az eredeti államba, miközben az áfa többször visszaigényelhető.

Egy jól ismert körhintacsalási eset az Egyesült Királyságban történt, ahol a mobiltelefonok és számítógépes chippek kereskedelmében több milliárd euró értékű áfacsalást tártak fel.

Eltűnő kereskedő (Missing Trader Intra-Community Fraud - MTIC)

Abban az esetben történik meg, amikor egy cég árut vásárol egy másik EU-s tagállamtól, viszont saját országában áfával növelt értéken adja el. Az áfát azonban nem fizeti meg az adóhatóságnak, mielőtt a vállalat „eltűnik” vagy megszűnik.

Németországban és Lengyelországban gabonakereskedelem során fordult elő ilyesféle csalás. A gabonát papíron többször értékesítették EU-s országokon belül.

Szén-dioxid kvóták körhintacsalása

Az EU széndioxid-kibocsátási kvótakereskedelmi rendszere (EU ETS) megengedi a kibocsátási engedélyek adásvételét. Kihhasználva ezt a csalók, engedélyeket vásárolnak meg áfa mentesen és ezt más országokban hozzáadott értékkel adják tovább.

Több milliárd eurós kárt okozott ez a fajta csalás Franciaországban, Németországban és Spanyolországban. 2010-ben a francia hatóságok feltártak egy hálózatot, amely 1,6 milliárd euró értékű csalást követett el a széndioxid-kvóták kereskedelmével.

Mezőgazdasági termékek kereskedelme

Mezőgazdasági termékek (pl. gabona, cukor, hús) kereskedelmével élnek vissza a csalók, mivel ezek az áruk viszonylag könnyen szállíthatók és nehezen nyomon követhetők. Romániában és Magyarországon is történtek ilyen jellegű visszaélések, ahol nagy mennyiségű gabonát „mozgattak” papíron az unión belül, miközben az áfát többször visszaigényelték.

Elektronikus szolgáltatások áfacsalása

Kihasnálva Luxemburg és Írország alacsony áfakulesát, a multinacionális cégek, ezekben az országokban vallották be adójukat. Az online szolgáltatások esetében nehéz meghatározni hol történik a tényleges adóbevallása.

Nagyszabású élelmiszer kereskedelmi áfacsalás

Élelmiszerek esetén is volt példa csalásokra, hasonlóképpen a körhinta csaláshoz. Spanyolországban és Olaszországban bor-és olívaolaj kereskedelmi láncokat használtak fel áfacsalásra, ezzel több száz millió eurós kárt okozva.

Az EU válasza az áfacsalásokra

Egy hálózat, amely nem más, mint az Eurofisc: egy információmegosztó hálózat az adóhatóságok között, amelyet az EU hozott létre. A határokon átnyúló csalásokra így minden tagállam gyorsan hirt tud szerezni, meggátolva ezzel a csalás folytatását.

Egy másik megoldás az EU részéről a fordított adózás. Néhány termékre, de főképp az elektronikai cikkekre és a gabonára fordított adózás vonatkozik. Működése abban rejlik, hogy az áfát a vevő fizeti meg és nem pedig az eladó.

OSS/IOSS rendszerek: Az Egyablakos Rendszer (OSS) és az Import One-Stop Shop (IOSS) bevezetése egyszerűsíti az online kereskedelem áfa kezelését és csökkenti a csalások lehetőségét.

Végső soron pedig az adóügyi együttműködés. Mivel az együttműködés egyre szorosabb a tagállamok között, így könnyebb nyomon követni a csalásokat, de könnyebb elhárítani is.

(Value Added Tax (VAT) Carousel Fraud in the European Union, Loukia SERGIOU, 2025)

3.1.A fekete gazdaság szerepe

Vizsgálva a fekete gazdaságot, akkor definiálhatjuk, úgy hogy a gazdaságnak azon része, amely elszakad az állami szabályozástól és nem foglal el helyet semmilyen statisztikában. Olyan tevékenységekkel hozható kapcsolatba, mint fogalom, amelyek magukban foglalják a

jövedelmek eltitkolását, az adóelkerülést és a munkajogi előírások megkerülését. Máris feltehetjük azt a kérdést, hogy: Hogyan kapcsolódik az ÁFA a feketegazdasághoz?

A feketegazdaság egyik kulcsfontosságú eleme az ÁFA kikerülése, mivel ez az adó jelentős része az állami költségvetés bevételeinek. Ebből következik, hogy ezen adó kikerülése jelentősen csökkenti egy állam adóbevételeit, magával rántva sok egyéb gazdasági történést is.

Az ÁFA elkerülése, a fekete gazdaság fenntartása

Mint már tudjuk, az ÁFA a termékek és szolgáltatások értékesítése után fizetendő adó, amelyet a fogyasztók fizetnek meg végső soron, viszont a vállalkozások gyűjtik össze és fizetik be az államkasszába adóbevallásaik során. A leggyakoribb elkerülési formák az ÁFA csalásban a következők:

- Be nem jelentett tevékenységek: Mivel nem hivatalosak, így nincs számlázás, ezáltal ÁFA befizetés sincs.
- Hamis számlázás: Elkerülhető a befizetés hamis számlák kiállításával vagy pedig az árbevétel csökkentésével is egyaránt.
- Készpénzes tranzakciók: Előnyben részesíteni a készpénzes tranzakciókat, mert ezzel nem lehet nyomon követni a kifizetéseket. Talán ez az egyik legjobb módja a fekete gazdaság létfenntartásához.

A feketegazdaság hatása az ÁFA-bevételekre

- Adóbevétel kiesése

Az ÁFA az egyik legfontosabb adó egy állam bevételeit tekintve. Statisztikai adatok mutatják, hogy ebből az adóból folyik be a legtöbb összeg az államkincstárba. Ennek következtében, ha az ÁFA nem kerül befizetésre, akkor torzítja, csökkenti a bevételeket, így az állam kevesebbet tud fordítani a közjóra, közkiadásokra, ez pedig az életszínvonal hanyatlásához is hozzájárulhat.

- Versenyképességi torzulások

Megvizsgálva egy ÁFA fizető és egy ÁFA elkerülő vállalkozást, kimondhatjuk, hogy az a vállalat, amely elkerüli az ÁFÁ-t, az versenyelőnyt szerezhet hiszen kisebb áron tudja kínálni termékeit, szolgáltatásait. Tudjuk jól, hogy a fogyasztók körében nagyon sok esetben az ár a döntő. Az ÁFÁ-t befizető cégek versenyhelyzetét, bevételét és önmagában a működését nagyban képes befolyásolni így tehát.

Összegezve tehát, az ÁFA és a feketegazdaság szorosan összefügg, mivel fő mozgatórugója a feketegazdaságnak az ÁFA befizetés elmulasztása. Bár a feketegazdaság rövid távon bizonyos csoportok számára előnyös lehet, hosszú távon jelentős károkat okoz az állami bevételekben, a társadalmi igazságosságban és a versenyképességben. Ahhoz, hogy vissza

lehesen szorítani ezeket a folyamatokat, az ellenőrzési eljárások, folyamatosan tette készek kell hogy legyenek, különben nagy mértékű károkat okozhatnak egy ország bevételeit tekintve. (A rejtett gazdaság néhány területének szisztematikus szakirodalmi áttekintése, Fényesi Éva–Vágány Judit Bernadett, Közgazdasági szemle, XV. évf., 2020. május (512–532. o.))

3.2. Adóellenőrzési mechanizmusok és azok hatékonysága Romániában és Magyarországon

Az adóellenőrzési mechanizmusok kulcsszerepet játszanak az állami bevételek maximalizálásában és a feketegazdaság visszaszorításában.

A magyar adórendszer sajátosságai

Magyarországon az adóellenőrzéseket a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) végzi, Az utóbbi években jelentős fejlesztéseket vezettek be annak érdekében, hogy csökkentsék az adócsalások számát. Kulcsfontosságú ellenőrzési eszközök, amelyeket a NAV alkalmaz a gazdasági szereplők körében:

- Online Számla Rendszer: 2018-tól kötelezővé vált ennek a rendszernek a bevezetése. A NAV így valós időben kap meg minden információt a számlaadat szolgáltató rendszertől. Ez a rendszer jelentősen csökkentette az ÁFA csalások lehetőségét, hiszen a kiállított számlák adatait az adóhatóság azonnal látja.

(Nemzeti Adó- és Vámhivatal [NAV], n.d., Online Számla Rendszer)

- Online Pénztárgépek: 2014-ben vezették be, és a kereskedők kötelesek használni. A készpénzes tranzakciók is nyomon követhetőek, mivel ezek a pénztárgépek közvetlen kapcsolatban állnak a NAV-val. Hatékonyak bizonyult, mert azóta visszaszorult a bevételek elrejtésének a lehetősége.

(Nemzeti Adó- és Vámhivatal [NAV], n.d., Online Pénztárgépek)

- Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (EKÁER): mint ahogyan már a fentiekben is volt szó erről a rendszerről, célja a közúti szállítmányozás ellenőrzése, különösen a nemzetközi áruforgalomban. Ez a fejlesztés is hatékonyak bizonyult a tapasztalatokat tekintve.

(Nemzeti Adó- és Vámhivatal [NAV], n.d., EKÁER)

- Adókedvezmények és egyszerűsített adózási formák: a KATA (kisadózó vállalkozások tételes adója) olyan egyszerűsített adózási rendszer, amely lehetőséget ad a kisebb vállalkozásoknak arra, hogy adózásuk egyszerűbb legyen. Ez motiválja őket, hogy bevallják adójukat és ne elkerüljék azt.

(Nemzeti Adó- és Vámhivatal [NAV], n.d., KATA)

Az EU-ban az ÁFA-beszedési hatékonyság terén Magyarország az élmezőnyben van, köszönhetően az átlátható rendszereknek és a digitális technológiák alkalmazásának.

(Nemzeti Adó-és Vámhivatal hivatalos oldala <https://nav.gov.hu/>)

A román adórendszer sajátosságai

Az adóellenőrzéseket az Adó- és Pénzügyi Hivatal (ANAF Agenția Națională de Administrare Fiscală) végzi Romániában. Ugyan az ország az elmúlt években több reformot vezetett be, az adóbeszedési rendszer folyamatosan javul, viszont a fekete gazdaság féken tartása viszont még mindig nem a leghatékonyabb más országokhoz képest. Az ANAF néhány megoldást és ellenőrző eszközt alkalmaz az igazságosabb adózás érdekében.

Az elmúlt években kezdődött el a digitalizálás, modernizálás az adórendszerben. Az e-számlázás még mindig nem működik teljes hatékonysággal, ezzel teret kapnak például az ÁFA elkerülés alanyai. 2025-ös esztendőőtől ez méginkább visszaszorulóban van és Románia is felzárkózóban van az adó elkerülés megelőzésében.

Még mindig a készpénzes fizetést preferálják a román állampolgárok, ami megnehezíti az ellenőrzést, ezért korlátozásokat alkalmaz bizonyos összegű készpénzes fizetéseknél. A készpénzes fizetési forma az állammal és a gazdasággal szembeni bizalmatlanság következménye, bár teret kap a bankkártyás fizetés is, sokan használják is.

Az ÁFA rés alatt az elméleti és a ténylegesen beszedett áfa különbségét lehet érteni. Ez a rés Romániában az egyik legnagyobb az EU országain belül. Az ANAF célzott ellenőrzésekkel próbálja csökkenteni ezt a hiányt.

Az ellenőrzések folyamatát vizsgálva még mindig a klasszikus ellenőrzések dominálnak. Romániában még mindig jellemző az a fajta ellenőrzés, amikor az ellenőrző szerv kiszáll és fizikailag vizsgálja át a cégeket. Ez a fajta ellenőrzés mostanra már nem mondható hatékonynak, mivel sok időt, munkát von maga után.

(ANAF- Nemzeti Adó-és Pénzügy Hivatal hivatalos honlapja: www.anaf.ro)

3.3. Az ÁFA bevallása a román és magyar adórendszerben

Az ÁFA bevallás a két országban azonos, egyformán szabályozott, de a digitalizációra és az adóhatósági ellenőrzésekre eltérő mértékben támaszkodik. Ugyan mindkét ország EU-s tagállam, viszont szuverenitásuk miatt vannak különbségek a bevallás alkalmazása alatt.

1. Magyarország: ÁFA bevallás folyamata

- Adóalanyok kötelezettségei

Minden belföldi és külföldi ügyletet dokumentálnia kell az adó alanyának és ezt kötelezően jelenteni kell az adóhatóságnak. Az Online Számla Rendszer használatával az adóhatóság valós időben hozzáfér a számlázási adatokhoz.

- Bevallási időszakok
 - a) Havi bevallás: Azok a vállalatok tartoznak bele, amelyeknek nagy az áruforgalmuk, továbbá a rendszeres ÁFA visszaigénylők.
 - b) Negyedéves bevallás: Kisebb forgalmú vállalkozásoknak.
 - c) Éves bevallás: Alanyi mentességet élvező vagy minimális forgalmú cégek számára.
- Valós idejű adatkapcsolat

Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy minden 100 000 forintot meghaladó ÁFA-tartalmú számlát valós időben be kell jelenteni az adóhatóság felé az online számlarendszeren keresztül. Ezt követően az adatok automatikusan megjelennek az adóhatóság rendszerében, csökkentve az adminisztratív terheket.

- Adóbevallás benyújtása

Az ÁFA bevallást elektronikusan kell benyújtani a NAV által biztosított platformon. A bevallási határidő a hónapot/évet követő 20. nap.

- ÁFA-fizetés vagy visszaigénylés

Fizetés esetén: Az összeget a bevallási határidőig kell megfizetni.

Visszaigénylés esetén: A NAV a digitális adatok alapján gyors ellenőrzést végez, és jogosultság esetén kiutalja az összeget.

(Nemzeti Adó-És Vámhivatal hivatalos oldala <https://nav.gov.hu/>)

2. Románia: ÁFA bevallás folyamata

- Adóalanyok kötelezettségei

Elektronikusan rögzítve az adóhatóság weboldalán az adóalanyok minden belföldi és külföldi ügyletet le kell jelentsenek. Az ANAF rendszere nem valós idejű adatkapcsolatot alkalmaz, így az adatok bevallása külön dokumentáció alapján történik.

- Bevallási időszakok

- a) Havi bevallás: Azok a vállalkozások tartoznak ebbe a kategóriába, amelyek éves forgalma meghaladja a 100 000 eurót.
- b) Negyedéves bevallás: Azok a cégek, amelyek forgalma nem éri el ezt a határt.
- c) Éves bevallás: Kisvállalkozások és alanyi adómentességet élvező cégek.
 - e-Factura rendszer (elektronikus számlázás)

Az elektronikus számlázási rendszer (e-Facturare) 2022-től került bevezetésre. A vállalkozások számlázási adatait manuálisan kell feltölteni az ANAF rendszerébe, amely utólag kerül ellenőrzésre.

- Adóbevallás benyújtása

Az adózók a D300 nevű formanyomtatványt használják az ÁFA bevallás benyújtására. Az adóbevallásokat elektronikus úton kell beküldeni az ANAF online oldalára. A bevallás határideje a hónapot/évet követő 25. nap.

- ÁFA-fizetés vagy visszaigénylés

Fizetés esetén: Az ÁFA-t a bevallással egy időben kell befizetni.

Visszaigénylés esetén: Az ellenőrzési folyamat hosszabb procedúra és gyakran manuális felülvizsgálatra van szükség, ez pedig késlelteti a visszautalást.

(ANAF -Nemzeti Adó- És Pénzügy Hivatal hivatalos honlapja: www.anaf.ro)

3.4. Az ÁFA bevallása és a fogyasztók kapcsolata

Mint már rengetegszer elhangzott, az általános forgalmi adó a gazdaság egyik legfontosabb adóneme, amelyet végső soron a fogyasztók fizetnek meg közvetett módon. A termékek és szolgáltatások árába beépülve jelenik meg, mint tétel és a vásárlás pillanatában kifizetett összeg egy része az államkassza részébe kerül.

A vállalkozások tulajdonképpen kulcsszereplők ebben a folyamatban, hiszen ők a közvetítők a fogyasztók és az állam között. E folyamat során a vállalkozások figyelembe veszik az értékesítéseik során felszámított, azaz fizetendő áfát, illetve a beszerzéseik után megfizetett, más megfogalmazásban a levonható áfát. A két tétel különbsége jelenti azt az összeget, amelyet a vállalkozás majd végső soron befizet az államkincstárba. Abban az esetben, ha a levonható áfa meghaladja a visszafizethetőt, akkor a vállalkozás visszaigénylésre jogosult.

A bevallásról beszélve tudjuk tehát, hogy ez a vállalatok teljeskörű feladata, azonban szükségesek ehhez a fogyasztók is, mint szereplők, hiszen ők járulnak hozzá a rendszer működéséhez igazából. Amikor egy vásárlás alkalmával a fogyasztó számlát vagy nyugtát kér, azzal közvetett módon hozzájárul ahhoz, hogy a gazdaság „tisztábban” működjön és az

adócsalások kevesebb mértékben legyenek jelen. A fogyasztók nyugta kíséretében a vásárlás végeztével az adórendszert tartják fent, mert a bizonylatok kiállításával a befizetett pénz a gazdaság törvényes kereteiben fog vándorolni az államkasszáig.

A legtöbb fogyasztó a vásárlások után figyeli meg, hogy az elköltött pénzének mekkora része a hozzáadott értékadó. A nyugtákon, számlákon tételesen fel van tüntetve az áfakulcs, de látható ez pénzürtékben is. Közteherviselő képessége az áfa értéke után is megfigyelhető. Ez az összeg közvetlenül az állam bevételét gyarapítja, amelyet később közfeladatok, a közzók finanszírozására fordítanak.

Így már világos, hogy az áfa körforgása szorosan összekapcsolja a fogyasztókat és a vállalkozásokat. Az áfa megfizetésével közvetett módon támogatják a fogyasztók az állam működését, míg a vállalkozások felelősek az áfa pontos bevallásáért és befizetéséért. Ez a kettős kapcsolat biztosítja, hogy az áfa a modern gazdaság egyik leghatékonyabb és legstabilabb bevételi forrása legyen.

(Restituirea Taxei pe Valoare adăugată: Analize și Soluții, Corina Gaibu, 2010)

4. Jövőbeni kihívások és reformlehetőségek a román és magyar áfa rendszerben

Kijelenthetjük, hogy azért fontosak a reformok egy adórendszerben, mert ezek a változtatások segítenek a gazdaság optimalizálására. A reformok egyszerűbbé, átláthatóbbá és igazságosabbá alakítják az adózás és csökkentik a visszaéléseket és az adminisztrációs nehézségeket. Újabbnál újabb adóelkerülési lehetőségekkel találkozik az állam két változtatás között. Ezenkívül elősegítik a gazdasági növekedést és biztosítják a szükséges forrásokat a közszolgáltatások finanszírozásához. Végző soron a reformok hozzájárulnak egy fenntartható és versenyképes gazdaság kialakításához, amelyek a gazdaság szereplőinek mindig egy újabb kihívást jelentenek.

4.1.A román ÁFA rendszer jövőbeli fejlesztési irányai.

2025 januárjától kisvállalkozások számára alapjaiban megváltozik a romániai adóbevallási rendszer. A változás központjában az úgynevezett SAF-T (Standard Audit File for Tax), vagy más néven 406-os nyilatkozat áll.

A rendszer működése annyiban merül ki, hogy minden mozgást, minden eseményt rögzít és elemez. Ez az adóhatóságnak nagy előrelépést jelent, hiszen monitorizálni tudja egy cég teljes gazdasági tevékenységét.

A SAF-T jelentésben az adóhatóság az Ügyfelek (Customers) és Beszállítók (Suppliers) listáját tudja elérni, ami részleteket tartalmaz. Az adóhatóság mindazt látja, hogy kik ezek a partnerek, hogy konkrétan milyen összegekkel tartoznak egymás fele. Egyszóval, teljes körű megfigyelést jelent ezúton már.

Az adózásnak is megvan a maga szabályrendszere az. Az új rendszer tételekben, szabályokban osztja fel az input adatokat. A TaxTable rögzíti - például a 19%-os ÁFA-t (tax code: 301101) vagy a 8%-os osztalékadót (tax code: 604020). A különböző gazdasági események is más-más adószabályok alá esnek, így a SAF-T rendszer működése is komplexitást jelent. A programban minden könyvelési tétel megjelenik és elérhető az adóhatóság számára.

A program továbbá minden be- és kifizetés, minden banki mozgást, készletváltást egyaránt rögzít. Minden apró szabálytalanság esetén hibaüzenetet tár fel, ezzel jelezve, hogy korigálni kell a hiányosságokat, adott esetben pedig a szabálysértéseket.

Miért fontos ez a változás és miben fog változni ezután a rendszer?

Az új rendszer bevezetésével a vállalkozások rendszeresen meg kell osztaniuk a pénzügyi adataikat és a számvitelüket az adóhatósággal. A változás jelentősége abban mutatkozik meg a leginkább, hogy egyes szabálytalanságok akár éveken át is titokban maradtak, viszont a SAF-T szinte azonnal kiszűri a problémás tranzakciókat és a hibákat.

Egy egyszerű példa: tételezzük fel, hogy egy vállalkozás valamikor átlépte a készpénzforgalmi limitet, az legtöbb esetben csak akkor derült ki, amikor konkrét ellenőrzéseket hajtott végre az adóhatóság a vállalkozásnál. Most viszont a rendszer azonnal, automatikusan jelezni tudja ezeket a túllépéseket. A program sokkal élénkebben figyeli a készletek mozgását, a pénzeszközök forgását. Kockázatosabb lesz ezentúl a vállalati és magán pénzügyek keverése. Régebben, ha a cég költsége közé be lehetett csúsztatni néhány személyes vásárlást, addigra ez már teljesen kockázatos lesz.

Előzmények a programról

Gyakorlatilag szinte minden gazdasági szereplőnek használnia kell ezt a felületet mostanra már. A nagyvállalatok számára már 2022-től érvényben volt a kötelező használat. 2023-ban csatlakoztak a közepes méretű cégek is. 2025 januárjától pedig a kisvállalkozások is használniuk kell ügyleteik során.

Ki mentesül a kötelezettség alól? Felmerül néhány eset, akik mentesülnek ugyan a SAF-T használata alól. Ezek nem másak, mint egyéni orvosi rendelők, közjegyzői irodák, ügyvédi irodák, egyéni-és családi vállalkozások.

A SAF-T jelentések típusai és határidői

Teljes mértékben az áfa bevallás gyakorisága határozza meg. A jelentést mindig a következő hónap végéig kell megtenni. Gyakoriság aszerint változik, hogy a havi áfa bevallók havonta, a negyedéves, féléves és éves bevallók negyedévente kell megtegyék bevallásaikat. Ugyanígy kell eljárjanak azok a vállalkozások is, akik az áfakörön kívül esnek.

Türelmi idő

Egy jó hír a kisvállalkozások számára, hogy az első jelentéseket türelmi időszak segíti. Így a jelentéseket szankció nélkül ez év július végéig lehet benyújtani.

(Adóügyi változások 2025. 5 rész. Kötelezővé válik a SAF-T jelentés a kisvállalkozóknak is https://ebillio.ro/hu/hirek/adougyi-valtozasok-2025-5-resz-kotelezove-valik-a-saf-t-jelentes-a-kisvallalkozoknak-is?utm_source=chatgpt.com)

A magyar ÁFA rendszer jövőbeli fejlesztési irányai.

A magyar adórendszer szerkezeti átalakulása miatt egyre fontosabbá vált a forgalmi adók hatékony és egyszerű beszedése, valamint a folyamatok nagyobb mértékű ellenőrzése. Az adóhatóság a 2000-es évek eleje óta használ szoftvereket az ellenőrzések támogatására, azonban az adózóktól származó adatok strukturálatlanok voltak, így az adóellenőrzésekre fordított idő nagy részét a beérkező adatok egységes, analitikus szoftverrel olvasható formátumba való konvertálása tette ki. E folyamat felgyorsítása és az ellenőrzések hatékonyabbá tétele érdekében az adóhatóság olyan digitális rendszereket vezetett be, amelyek megfelelő formátumban szolgáltatják az adatokat, egységes szerkezetben és valós időben. Emellett a bevezetett digitalizációs rendszerek további célja a feketegazdaság visszaszorítása, a jogkövetés ösztönzése és az adminisztrációs terhek csökkentése. A bevezetett digitális rendszerek többsége szorosan kapcsolódik az áfa adóhoz.

A magyar nemzeti adóhatóság az évek alatt különböző adóügyi fejlesztéseket vezetett be, többek között az ÁFÁ-ra vonatkozóan is. Ilyen intézkedések a következők:

- General Form Filling Framework Program (GFFFP)

2009-től alkalmazták és működése abban merült ki, hogy külön letöltendő és frissítendő űrlapokat tartalmazott.

- Online pénztárgép -2014-től került bevezetésre.

- EAKER-Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer -2015
- Online számlarendszer-2018 július 1.
- E-ÁFA tervezet (tervezett 2021-től): Összes számla láthatósága az adóhatóság számára.
- Jövőbeni tervezetek:

Standard Audit File for Tax (SAF-T): az adóellenőrzési folyamatok gyorsítására alkalmas program.

Továbbfejlesztett adóhatósági kockázatelemzés: Big data elemzések hatékonyabb ellenőrzésekhez és a mesterséges intelligencia által elvégzett nagy mennyiségű adatok elemzése.

Mint látható mint az elmúlt években, mint pedig a jövőt tekintve a magyar állam törekszik azon újításokra, amelyek féken tartják az adócsalásokat és új, innovatív, korszerű lépéseket, fejlesztéseket tesz meg a rendszer tökéletesítésére.

(The Revolutionary Digitalization of Taxation in Hungary Corvinus University of Budapest, Institute of Finance, Accounting and Business Law, Accounting Department, 57-69 old.)

5. Anyag és módszer

Dolgozatom további részében a hozzáadott értékadó gyakorlati megközelítésével fogom körülírni mindazokat a témaköröket, amelyekben a két ország adózási sajátosságaira keresek értelmezhető adatokat. Elemzések segítségével konkrétumokat állapítok meg, előrejelzéseket és tendenciákat vizsgállok, amelyek kiterjednek úgy a múltra, mint a jelenre illetve a megpróbálok egy jövőképet is alkotni az adózásról.

Első lépésként adatokat keresek a két ország ÁFA bevételeiről. Megvizsgálom, hogy mekkora részét képezi az ÁFA az állami bevételeknek, diagramokkal, ábrákkal és táblázatokkal szemléltetve. Különböző számításokat végzek a pontosabb információkért. Ezen elemzések összesítik azokat az adatokat, amelyek jól fogják tükrözni egy állam költségvetését, részekre bontva, valamint a bevételeit. Ugyanakkor válaszokat kaphatunk a bennünk felmerülő kérdésekre is. Azaz rálátásunk lehet, hogy hogyan lehet jobban tervezni az állami költségvetést, mérni a gazdaság állapotát, felismerni az adócsalásokat, megérteni az egyes szektorok teljesítményét, megalapozni az adópolitikai döntéseket. Ezen a részen belül kitérek az áfakülönbözetre is. Fontosnak tartom, mivel lényeges eleme az ÁFA bevételeknek, hiszen a megvizsgálása több szempontból is hasznos lehet, mivel betekintést nyújt a gazdaság és az adórendszer működésébe. Az áfakülönbözet az elméletileg beszédhető és a ténylegesen befolyt áfa közötti eltérés.

Következő lépésként pedig összehasonlítom a két ország ÁFA-ját fogyasztói kosarakon keresztül. A bennem felmerülő kérdések a következő témákat boncolgatják: Melyik országban nagyobb a vásárlóerő? Hogyan hat az áfa az alapvető és luxustermékek fogyasztására? Melyik országban élnek drágábban az emberek? Hogyan alakíthatja a magas áfa a fogyasztási szokásokat? Milyen hatása van az áfának az inflációra és a gazdaságra?

Körüljárva ezeket az elemzéseket hiszem, hogy egy átfogó összegzést kapok, amelyek tükrözik a két ország gazdasági helyzetét, fogyasztóinak szokásait, a befolyásoló tényezőket és mindent, ami hozzá kapcsolódó információ.

Az adatkat az Eurostat honlapról töltöttem le, elemeztem, számításokat végeztem, amelyeket felhasználok a dolgozatom további részében.

5.1. Eredmények és értékelésük

A román adórendszerben az ÁFA bevételek jelentős részt képeznek az állami bevételeknek, így tehát kiemelkedő fontosságúak. Elemzésem során 2006-2023-ig vizsgáltam meg a Románia adóbevételeit és azon is belül az ÁFA bevételeket. Számításokat végeztem a változásokra és hogy összehasonlítható legyen a két ország bevételei, ezért egységes valutába alakítottam át. Az adatokat euróban szemléltetem, ezzel is pontos összehasonlítást végezve. Az alábbi táblázatban összegyűjtöttem mindazon adatokat, amelyeket felhasználok elemzésekre.

Románia esetében:

1. táblázat Összes adó-és ÁFA bevétel Romániában

	Éves euró árfolyam (1 EUR/RON)	ÁFA bevétel millió RON-ban	Összes adóbevétel millió RON-ban	ÁFA bevétel millió euróban	Összes adóbevétel millió euróban
2006	3,3817	27 292,40	98 524,30	8 070,6154	29 134,548
2007	3,6102	33 615,50	120 811,80	9 311,257	33 464,019
2008	3,9852	40 642,10	144 623,60	10 198,259	36 290,174
2009	4,2282	33 292,80	133 919,50	7 873,9889	31 672,934
2010	4,2848	39 990,00	139 500,90	9 332,991	32 557,156
2011	4,3197	48 374,50	158 333,70	11 198,579	36 653,865
2012	4,4287	49 066,30	164 998,10	11 079,165	37 256,554
2013	4,4847	51 744,60	173 828,10	11 538,029	38 760,252
2014	4,4821	51 086,20	184 070,20	11 397,827	41 067,848
2015	4,5245	57 505,70	199 839,00	12 709,846	44 168,195
2016	4,5411	49 252,70	197 794,90	10 845,984	43 556,605
2017	4,6597	53 228,60	213 623,20	11 423,182	45 844,84
2018	4,6639	59 989,80	247 186,10	12 862,583	52 999,871
2019	4,7793	65 061,20	275 209,30	13 613,123	57 583,60

2020	4,8694	65 076,70	278 424,70	13 364,419	57 178,441
2021	4,9481	76 336,10	313 242,20	15 427,356	63 305,552
2022	4,9474	94 867,10	375 844,50	19 175,14	75 968,08
2023	4,9746	106 103,00	420 414,50	21 328,951	84 512,222

A számadatokat figyelembe véve megfigyelhető elsősorban árfolyam növekedés, amely együtt jár a román lej gyengülésével. Az EUR/RON árfolyam folyamatosan emelkedik: 2006-ban még 3,38 volt, 2023-ra már 4,97. Továbbá az ÁFA bevételek növekedése is megfigyelhető, hiszen, a RON-ban kifejezett értékeket vizsgálva, látszik, hogy míg 2006-ban 27 292 millió RON, addig 2023-ban 106 103 millió RON. Ez megközelítőleg egy 3,9-szeres növekedést jelent. Ez a jelenség arra enged következtetni, hogy ez a növekedés tükrözi a gazdaság bővülését, a fogyasztás növekedését és a beszedés hatékonyságának javulását.

Ha a teljes adóbevétel alakulását vizsgálom, akkor elmondhatom, hogy növekedés látható, ami nem másnak lehet a következménye, minthogy az állam növelte adóbevételeit, felfele ívelő fejlődést tanúsít az adóbeszedés hatékonyságában.

Szemben állítva az ÁFÁ-t az összes bevétellel szemben, akkor megkapjuk az ÁFA súlyát. Például, ha 2006-ot vizsgáljuk, akkor: $8070,6154 / 29134,548 \approx 27,7\%$ és ha 2023-as évre végezzük ugyanezt el, akkor: $21328,951 / 84512,222 \approx 25,2\%$.

A különböző években ez változóan mozog. Hol magasabb, hol pedig csökkenést mutat, viszont a 2006-2023-as periódusra vizsgálva az mutatkozik meg, hogy a tendencia csökkenő. Következtetésképpen 3 okot sorolnék fel, ami magyarázata lehet ezeknek a változásoknak. Az első lenne az adórendszer diverzifikálódása (más adók jelentek meg és nőtt a mértékük). Második hipotézisként azt emelném ki, hogy Románia 2016-ban csökkentette a ÁFA-kulcsot 24%-ról 20%-ra, majd 2017-ben 19%-ra. Ez is magyarázat a változásokra. Illetve a változás a fogyasztási szokásokban is megbújik, hiszen az életszínvonal növekedésével, a vásárlások mennyiségével, a termék- és szolgáltatáskínálat mennyiségével is kapcsolatba hozható.

Azokat az éveket emelném ki a továbbiakban, amelyek érdekesek a változásokat tekintve.

1. 2009 és a pénzügyi válság hatása: jelentős visszaesés az ÁFA és összes adóbevételben
2. 2016 ÁFA-kulcs csökkentése
3. 2021–2023 látványos növekedés: infláció, digitalizáció, EU-s források, magasabb fogyasztás

Magyarország esetében:

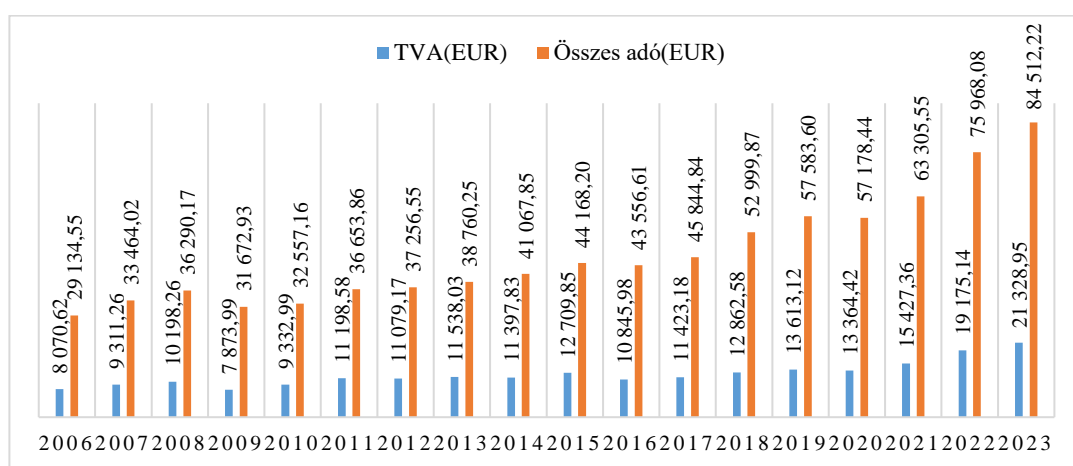
2. táblázat Összes adó-és ÁFA bevétel Magyarországon

	Éves euró árfolyam (1 EUR/Ft)	ÁFA bevétel millió Ft- ban	Összes adóbevétel millió Ft-ban	ÁFA bevétel millió euróban	Összes adóbevétel millió euróban
2006	252,30	1 800 345,00	8 863 940,00	7 135,73	35 132,54
2007	253,35	2 013 271,00	10 118 599,00	7 946,60	39 939,21
2008	264,78	2 068 438,00	10 724 498,00	7 811,91	40 503,43
2009	270,84	2 192 234,00	10 295 145,00	8 094,20	38 011,91
2010	278,75	2 325 608,00	10 117 117,00	8 342,99	36 294,59
2011	311,13	2 379 253,00	10 378 986,00	7 647,13	33 359,00
2012	291,29	2 627 571,00	11 296 792,00	9 020,46	38 781,94
2013	296,91	2 693 555,00	11 690 190,00	9 071,96	39 372,84
2014	314,89	3 011 162,00	12 606 977,00	9 562,58	40 036,13
2015	313,12	3 309 540,00	13 548 640,00	10 569,56	43 269,80
2016	311,02	3 299 838,00	14 171 620,00	10 609,73	45 564,98
2017	310,14	3 626 566,00	14 894 135,00	11 693,32	48 023,91
2018	321,51	4 129 537,00	16 008 589,00	12 844,19	49 791,89
2019	330,52	4 526 757,00	17 309 307,00	13 695,86	52 369,92
2020	365,13	4 717 048,00	17 424 120,00	12 918,82	47 720,32
2021	369,00	5 460 243,00	18 685 013,00	14 797,41	50 636,89
2022	400,25	6 691 200,00	23 173 094,00	16 717,55	57 896,55
2023	382,78	7 054 144,00	26 333 128,00	18 428,72	68 794,42

Magyarország esetében is megfigyelhető a forint euróhoz való leértékelődés. 2006-ban 252,3 Ft/EUR volt az árfolyam és 2023-ra 382,78 Ft/EUR-ra nőtt. Az adatok jól mutatják, hogy az ÁFA-bevételek folyamatosan emelkedtek, különösen 2012 után, amikor az ÁFA-kulcsot 27%-ra emelték, ami jelenleg is a legmagasabb az EU-ban. Forintban elemezve: 2006-ban 1 800 milliárd Ft, 2023-ra 7 054 milliárd Ft. Ezzel párhuzamosan az összes bevétel is növekedett.

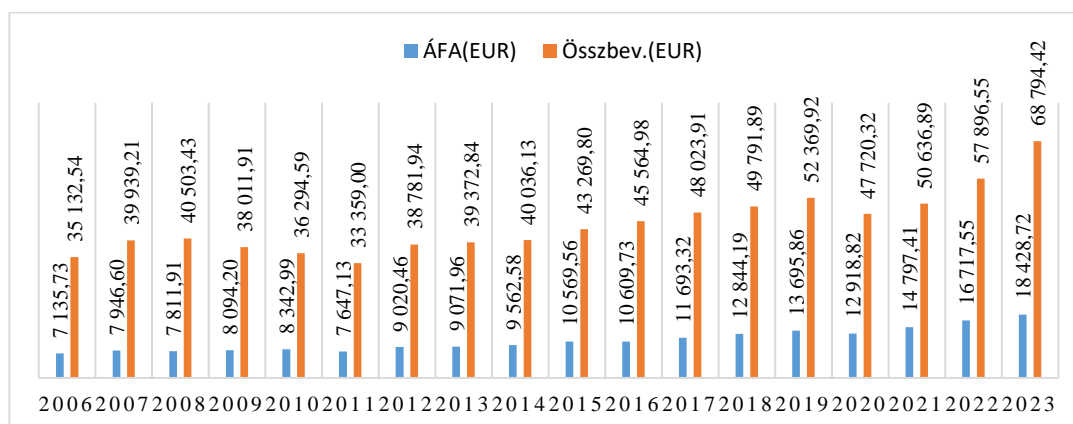
Hasonlóképpen elemezve az ÁFA súlyát: 2006-ban $7\,135,73/35\,132,54=20,3\%$. 2016-ban: $10\,609,73/45\,564,98=23,3\%$. 2023-ban: $18\,428,72/68\,794,42=26,8\%$. Ez az arány emelkedett az időszak során, főként az ÁFA-kulcs emelésének tudható be. Az alábbi két diagram szemlélteti az adóbevételeket a két ország esetében:

1. ábra A hozzáadott értékadó változása az összes adóbevételhez viszonyítva Romániában 2006-2023 között

(Forrás: Saját forrás)

2. ábra A hozzáadott értékadó változása az összes adóbevételhez viszonyítva Magyarországon

(Forrás: Saját forrás)

Pénzügyes szemmel vizsgálva tudom jól, hogy például egy 2010-es pénzügyi érték nem egyenlő a 2023-ban számított értékkel, ezért reálértékre hoztam minden adatot, korrigáltam az éves inflációk mértékével. Inflációval korrigálni annyit jelent, hogy egy múltbeli pénzügyi összeget átváltunk mai értékre, vagyis megnézzük, hogy ugyanannyi pénz ma mennyit ér a vásárlóereje szempontjából. Amikor ÁFA bevételt inflációval korrigálunk, akkor azt számoljuk ki, hogy az a pénzügyi összeg mennyit érne a különböző évekre, ha figyelembe vesszük az árak növekedését. Ezzel el tudjuk dönteni, hogy ténylegesen nőtt-e a bevétel valódi értékben (nem csak szám szerint) vagy csak az árak emelkedtek, és reálértékben nem történt változás.

Ha csak simán az értékeket nézzük, akkor félrevezető lehet, hogy valami többet ér ma, mint mondjuk 10 éve. Az inflációval korrigált értékekkel viszont valóban összehasonlíthatóvá válnak a különböző évek.

Ekképpen jártam el. Számítási módszerem így fest: minden egyes évet felszoroztam az adott év inflációs rátájával egészen 2023-ig, így megkaptam, hogy mekkora lenne az az összeg mai pénzben, vagyis 2023-ban. Fontos megjegyezni, hogy minden egyes év ráépül az előzőre, ezzel láncszorzást alkotva.

Ezt követően kerül sor a korrekciós tényező meghatározására. Képlete:

1. egyenlet Korrekciós tényező számításának képlete

$$\text{Korrekciós tényező} = \sum_{\text{év}=2006}^{2022} (1 + \text{infláció}/100)$$

Eszerint a számítás szerint határoztam meg az értékeket. Bázis évként vettem a 2006-os évet.

Az alábbi táblázatban szemléltetem minden vizsgált év inflációs rátáját:

3. táblázat Románia és Magyarország éves inflációs rátái 2006-2023 között

Évek	Inflációs ráta Romániában	%-ban	Inflációs ráta Magyarországon	%-ban
2006	6,6		3,9	
2007	4,8		8	
2008	7,9		6,1	
2009	5,6		4,2	
2010	6,1		4,9	
2011	5,8		3,9	
2012	3,3		5,7	
2013	4		1,7	
2014	1,1		-0,2	
2015	-0,6		-0,1	
2016	-1,5		0,4	
2017	1,3		2,4	
2018	4,6		2,8	
2019	3,8		3,4	
2020	2,6		3,3	
2021	5,1		5,1	
2022	13,8		14,5	
2023	10,4		17,6	

(Forrás: <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala> ,
https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/en/ara0002.html)

Az alábbi táblázat tartalmazza a számításaimat:

4. táblázat Románia és Magyarország éves ÁFA bevételei 2006-2023 között inflációval korrigálva, millió euróban kifejezve

	Románia		Reálérték	Magyarország		Reálérték
			Románia (millió euróban)			Magyarország (millió euróban)
2006	1	1,000	8 070,62	1	1,000	7 135,73
2007	1,048	2,124	19 777,13	1,08	2,228	17 706,57
2008	1,079	2,027	20 669,01	1,061	2,063	16 117,09
2009	1,056	1,878	14 789,96	1,042	1,945	15 739,39
2010	1,061	1,779	16 600,81	1,049	1,866	15 569,25
2011	1,058	1,676	18 773,96	1,039	1,779	13 604,09
2012	1,033	1,585	17 555,55	1,057	1,712	15 444,86
2013	1,04	1,534	17 698,59	1,017	1,620	14 695,39
2014	1,011	1,475	16 811,08	0,998	1,593	15 231,21
2015	0,994	1,459	18 542,27	0,999	1,596	16 868,85
2016	0,985	1,468	15 918,61	1,004	1,598	16 949,91
2017	1,013	1,490	17 021,07	1,024	1,591	18 606,61
2018	1,046	1,471	18 919,89	1,028	1,554	19 958,89
2019	1,038	1,406	19 143,29	1,034	1,512	20 702,64
2020	1,026	1,355	18 105,54	1,033	1,462	18 885,94
2021	1,051	1,320	20 370,68	1,051	1,415	20 941,18
2022	1,138	1,256	24 090,73	1,145	1,347	22 510,52
2023	1,104	1,104	23 547,16	1,176	1,176	21 672,17

Az adatok elemzését három részre osztom fel. A két ország esetében megvizsgálom az infláció trendjét, ezt követően értelmezem a reáladó bevételeket és következtetéseket vonok le a táblázat adatai alapján.

Románia esetében az inflációs trendről növekedés, illetve deflációs jelenségről is beszélhetünk. A gazdasági válságok körüli értékek azok, amelyek eltérőek, továbbá 2015-2016 között beszélhetünk deflációról. Ez lényegében annyit jelent, hogy az áruk és szolgáltatások általános árszínvonala csökkent. Hullámgörbéként viselkedik ez a trend, mivel 2008-ig

többnyire folyamatos növekedés figyelhető meg. 2007-ben a növekedés az Európai Unió csatlakozás következményeként sorolnám be. A csatlakozás hatására megnövekedett a belső kereslet, a beruházások és a fogyasztás. Az árak megnövekedése az EU-hoz való felzárkózásnak mondható el. 2008 után csökkennek az értékek, majd a COVID-19 okozta gazdasági válság és az azt követő energiaválság is magasra tolta az éves inflációs rátákat.

A nominális érték 2023-ban 2,104-szerese lett a 2006-osnak, ami több mint 110%-os áremelkedést jelent. Ez jól érzékelteti és szemlélteti a nagy mértékű változást. A legmagasabb érték 2022-ben volt, azt követően is csökkentek az éves adatok egészen napjainkig.

Reáladó bevételek szempontjából kiemelnék 3 évet, éspedig: 2006-ban 8 070,62 millió euró, 2022-ben 24 090,73 millió euró, 2023-ban 23 547,16 millió euró. Szemléltető tehát az adatok változása. Néhány következtetés Románia esetéhez:

- a) A 2008-as globális válság után 2009-ben a reálérték visszaesett 14 789,96 millió euróra. Románia dinamikus növekedést mutatott az évek során.
- b) Az adókulcsok és ÁFA kulcsok csökkentése kezdetben serkentette a gazdasági aktivitást, de a magas infláció 2022–2023-ban kikezdte ezt a hatást. Ekkor nagyon nagy mértékben megsokszorozódtak a termékek és szolgáltatások árai az árszínvonal növekedése miatt.
- c) 2023 után az értékek mérséklődtek

Magyarország teljesítményéről kiemelhető a 2007-es éves inflációs ráta és a 2022-2023-as évek inflációs rátái. 2007. szeptember 1-jén az ÁFA 20%-ról 25%-ra, a kedvezményes kulcs 15%-ról 20%-ra emelkedett. Ezek a változtatások közvetlenül emelték a fogyasztói árakat és így gerjesztve az infláció növekedését. Továbbá a 2006-os esztendő lecsengése is 2007-ben csapódott le, hiszen a 2006-os államháztartási hiány után a kormány költségvetési szigorítást hajtott végre és ezzel befolyásolta a gazdaság működését. Egy oknak kijelenthető még az energiaárak globális növekedése, valamint a forint árfolyamának gyengülése szintén inflációs nyomást keltett.

A reáladó bevételek Magyarországon ugyanazon évekre nézve, mint Románia esetében: 2006-ban 7 135,73 millió euró, 2022-ben 22 510,52 millió euró, 2023-ban 21 672,17 millió euró.

Következtetéseként megfogalmaztam:

- a) A 2007–2008 közötti időszakban jelentős növekedés volt tapasztalható, de 2009–2013-ban visszafogottabb lett a bevétel növekedés az országban. Magyarországon is érzékelhető volt a globális gazdasági fellendülés hatása, mert emelkedő inflációs rátákkal és növekvő költségvetési bevételekkel párosult az ország gazdasága.

Azonban a 2008-as pénzügyi válság hatására 2009-től jelentősen lassult a gazdasági növekedés és a költségvetési bevételek is mérséklődtek. Magyarország 2008-ban az IMF és az EU támogatási csomagjára szorult, amely fiskális szigorításhoz vezetett (KSH, n.d.; European Commission, n.d.).

b) A 2016-tól bevezetett kedvezményes kulcsok és adópolitikai lépések ösztönzőleg hatottak. A magyar kormány több adócsökkentési intézkedést vezetett be. Többek között az általános forgalmi adó (ÁFA) bizonyos termékekre csökkentett kulcs alá került, ilyenek például az alapvető élelmiszerek. Emellett a társasági adókulcs 2017-től egységesen 9%-ra csökkent, amely az EU legalacsonyabb szintjét jelentette. Ezek az intézkedések serkentették a fogyasztást és javították az adómorált is (Nemzeti Adó- és Vámhivatal, n.d.).

c) Az erős infláció 2022–2023-ban azonban már megtörte a reálnövekedést és csökkent az állami bevételek tényleges vásárlóértéke. A COVID-19 utóhatásai, az orosz-ukrán háború következtében kialakuló energiaválság és globális ellátási problémák hozzájárultak ahhoz, hogy 2022–2023-ban Magyarországon az infláció az egekben járt. Bár a nominális bevételek növekedtek, a költségvetési bevételek reálértéke csökkent, ami fiskális egyensúlyi kihívásokat jelentett (European Commission, 2024).

Összefoglalásként a két ország adataira megfigyelhető egy gazdasági ciklikusság ez esetben is, amely felbontható az évekre:

1. 2006 és 2008 között fellendülés az inflációs rátákban, főleg Románia esetében
2. 2009–2011 visszaesés a válság miatt, amely segítette a gazdaság stabilitását
3. 2012–2019 növekedési szakasz a deflációs időszakok hatása miatt
4. 2020–2021 a COVID-19 idézte ismételt fellendülés, amely gazdasági lelassulást eredményezett
5. 2022–2023-as években inflációs nyomás reálérték csökkenést okozva, hiába nőttek a nominális bevételek.

Az évek közötti változásokat figyelembe véve két féle számítást készítettem, abszolút és relatív változást. Az abszolút változás számításánál a tényleges növekedést számoltam ki az évekre nézve. A relatív változás ugyanezt az információt adja vissza, csak százalékban kifejezve ezt. Elmondható tehát, hogy az abszolút érték segít látni a konkrét pénzügyi hatást, a relatív érték lehetővé teszi az arányos összehasonlítást. Az eredményként kapott értékek mindig az előző évhez való változást szemléltetik.

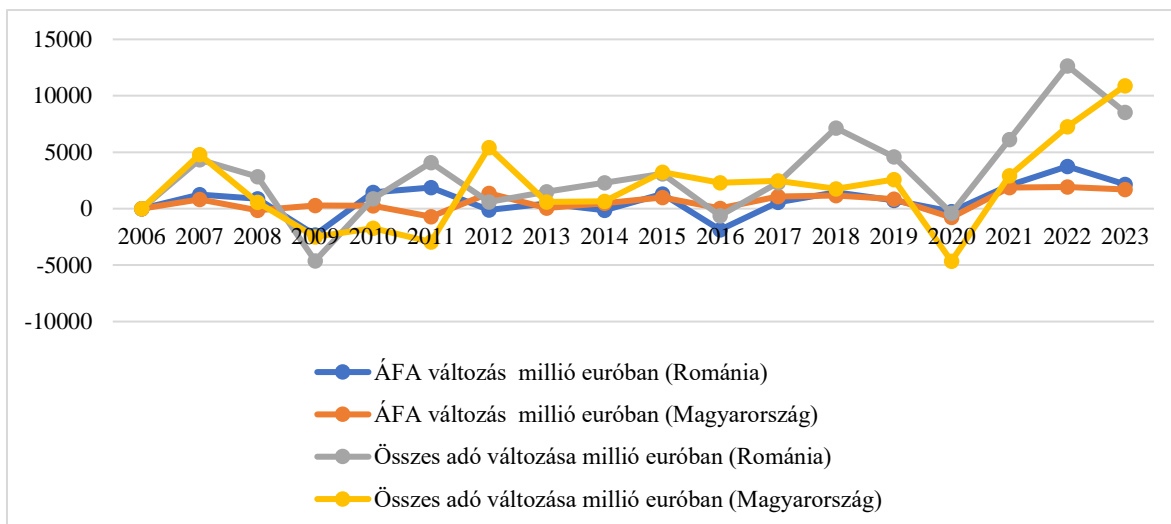
Abszolút változás Romániában és Magyarországon:

5. táblázat Románia és Magyarország összes adó-és ÁFA bevételeinek abszolút változása

	ÁFA változás millió euróban (Románia)	ÁFA változás millió euróban (Magyarország)	Összes adó változása millió euróban (Románia)	Összes adó változása millió euróban (Magyarország)
2006	0	0	0	0
2007	1 240,64	810,87	4 329,47	4 806,67
2008	887,00	-134,69	2 826,16	564,22
2009	-2 324,27	282,29	-4 617,24	-2 491,52
2010	1 459,00	248,79	884,22	-1 717,32
2011	1 865,59	-695,85	4 096,71	-2 935,59
2012	-119,41	1 373,33	602,69	5 422,94
2013	458,86	51,49	1 503,70	590,90
2014	-140,20	490,63	2 307,60	663,29
2015	1 312,02	1 006,97	3 100,35	3 233,67
2016	-1 863,86	40,17	-611,59	2 295,18
2017	577,20	1 083,59	2 288,23	2 458,93
2018	1 439,40	1 150,88	7 155,03	1 767,98
2019	750,54	851,67	4 583,73	2 578,04
2020	-248,70	-777,05	-405,16	-4 649,60
2021	2 062,94	1 878,59	6 127,11	2 916,57
2022	3 747,79	1 920,15	12 662,53	7 259,66
2023	2 153,81	1 711,16	8 544,14	10 897,87

Jól láthatóan ábrázolva megjelennek a következő ábrán a feltüntetett adatok:

3. ábra Abszolút változás a két országban 2006-2023 között millió euróban

(Forrás: Saját forrás)

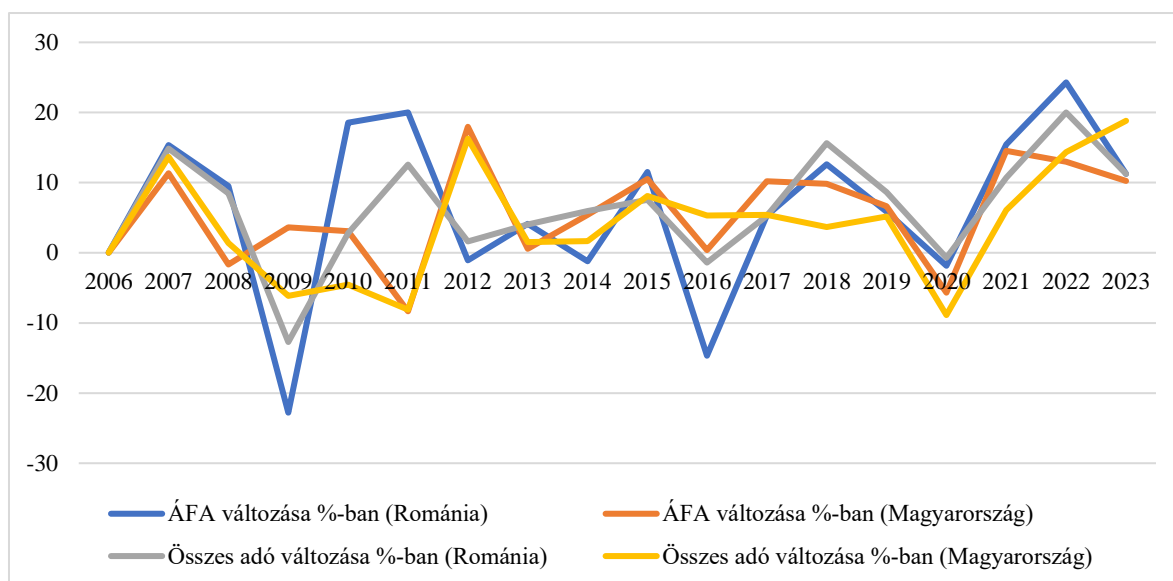
Relatív változás Romániában és Magyarországon:

6. táblázat Románia és Magyarország összes adó-és ÁFA bevételének relatív változása

	ÁFA változása %-ban (Románia)	ÁFA változása %-ban (Magyarország)	Összes adó változása %-ban (Románia)	Összes adó változása %-ban (Magyarország)
2006	0	0	0	0
2007	15,37	11,36	14,86	13,68
2008	9,53	-1,69	8,45	1,41
2009	-22,79	3,61	-12,72	-6,15
2010	18,53	3,07	2,79	-4,52
2011	19,99	-8,34	12,58	-8,09
2012	-1,07	17,96	1,64	16,26
2013	4,14	0,57	4,04	1,52
2014	-1,22	5,41	5,95	1,68
2015	11,51	10,53	7,55	8,08
2016	-14,66	0,38	-1,38	5,30
2017	5,32	10,21	5,25	5,40
2018	12,60	9,84	15,61	3,68
2019	5,84	6,63	8,65	5,18
2020	-1,83	-5,67	-0,70	-8,88
2021	15,44	14,54	10,72	6,11
2022	24,29	12,98	20,00	14,34
2023	11,23	10,24	11,25	18,82

Jól látható ábrán megfigyelve a két ország relatív változásait:

4. ábra Relatív változás a két országban 2006-2023 között %-ban

(Forrás: Saját forrás)

Figyelembe véve mindkét típusú változást, értelmeztem a kapott adatokat. Románia esetében nagy növekedés figyelhető meg 2021–2023 között. Legnagyobb csökkenés: 2009-ben –2324 millió euró (22,79%), a 2008-as válság hatására, továbbá 2020-ban is negatív érték: –248,70 millió euró (-1,83%), ami pandémiás év következményének mondható. Az összes adóbevétel tekintve erőteljes növekedést 2022-ben láthatunk. Ezzel ellentétben a 2009-s és a 2020-as esztendő visszaeséseket eredményezett.

Magyarország esetében hasonlóképpen alakultak a számadatok a bevételeket illetően. Folyamatos a növekedés 2021–2023 között, ugyanakkor a jelentős visszaesés: 2020-ban –jól tükrözi a gazdasági lassulást, a pandémia hatását, az adóbefizetések halasztását is egyben. 2009-ben viszont a válság ellenére is pozitív érték volt, ami a vásárlásoknak vagy az adóhatósági intézkedéseknek tudható be. Az összes adóbevétel változásánál rekord növekedés 2023-ban jelentkezett.

Összegző összehasonlításképpen 2022–2023 mindkét országban kiemelkedő növekedést hozott, főleg az ÁFA-bevételek terén. 2009 és 2020 voltak a legrosszabb évek, gazdasági válság és COVID miatt, mert visszaesés látható minden bevételben. Romániában az összes adóbevétel abszolút növekedése 2022-ben kiemelkedett a sorból, Magyarországon a 2023-as év volt a legerősebb, különösen az összes adóbevétel növekedésében.

ÁFA kulcs változások hatása a bevételekre

A bevételek változása összefügg az adókulcs változtatásokkal. Egy adókulcs emelés jelentős forráshoz juttatja hozzá az államot, hogy bevételre tegyen szert. Az alábbi táblázatokban összesítettem azokat a dátumokat, amikor a két országban adókulcs módosítások voltak. Ezeken

az adatokon keresztül is értelmezem, összefüggéseket keresek az ÁFA-ból származó állami bevételekre, hogy milyen hatást gyakoroltak a változtatások az államra nézve.

Románia esetében így szerepelnek az összegyűjtött adatok:

7. táblázat Románia ÁFA kulcs módosításai

Év	Általános kulcs	Kedvezményes kulcs(ok)	Változás leírása
2006	19%	9%	-
2010	24%	9%	Az általános kulcs 19%-ról 24%-ra emelkedett.
2016	20%	9%	Az általános kulcs 24%-ról 20%-ra csökkent.
2017	19%	9%, 5%	Az általános kulcs 20%-ról 19%-ra csökkent. Bevezetésre került az 5%-os kulcs bizonyos lakóingatlanokra.
2023	19%	9%, 5%	A 9%-os kulcs alkalmazása bővült, például szálláshelyszolgáltatásokra és éttermi szolgáltatásokra.

(Forrás: <https://www.taxually.com/blog/romania-vat-rates-and-compliance-explained>)

Románia ÁFA kulcs módosításai viszonylag kevesebbnek mondható, Magyarországgal szemben. A táblázatból kiemelném a 2010-es évet, amikor is Románia a 2010-es válság után erős ÁFA emeléssel reagált, majd fokozatosan visszacsökkentette a kulcsokat, miközben a kedvezményes sávokat bővítette. Ezek a módosítások a bevételekre hatottak a következőképpen:

1. 2010: ÁFA emelés 19% -ról 24%-ra, így az ÁFA bevétel nőtt 18,53%-ra.

Összes adóbevételt vizsgálva: 2,79%-os növekedés. Az ÁFA kulcs emelése rövid távon jelentős többletbevételt hozott.

2. 2016–2017: Kulcs csökken 24% -ról 20%-ra és 19%-ra. 2016-ban az ÁFA bevétel csökkent -14,66%-ra és 2017-ben az ÁFA bevétel megnövekedett 5,32%-ra. A csökkentés érzékenyen érintette az ÁFA-bevételeket, viszont 2017-re stabilizálódott. Látható, hogy a csökkentés visszavetette a bevételeket, de a növekvő fogyasztás ellensúlyozta.

3. 2022–2023: 9%-os kulcs bővülése 2022–2023 ÁFA bevétel-növekedést eredményezett +24,29%- és +11,23%-ot.

Az alacsonyabb kulcsok ellenére a bevételek nőttek, ami a fogyasztás és az adóalap bővülését jelentheti. A célzott csökkentések nem befolyásolták jelentősen az összbevételt.

Magyarország esetében:

8. táblázat Magyarország ÁFA kulcs módosításai

Év	Általános kulcs	Kedvezményes kulcs(ok)	Változás leírása
2006	20%	15%	-
2007	20% → 25% (szept. 1-től)	15% → 20%	Jelentős emelés a költségvetési hiány csökkentése érdekében
2008	25%	20%	-
2009	25% → 20% (ápr.), majd 20% → 25% (júl. 1-től)	5% bevezetése	Az alsó kulcs csökkent, új 5%-os kulcs bevezetése (pl. gyógyszerekre)
2010	25%	5%, 18%	18%-os kulcs bevezetése néhány termékre (pl. tej, péksütemény)
2012	25% → 27%	5%, 18%	A mai napig érvényben lévő 27%-os kulcs bevezetése (jan. 1.)
2017	27%	5% kulcs kiterjesztése	Pl. baromfihús, tej, tojás
2018	27%	5%, 18%	Internet szolgáltatás ÁFA-ja 18% → 5%
2019	27%	5%, 18%	Éttermi szolgáltatások 5%-ra csökkentése
2020	27%	5%, 18%	Szálláshely-szolgáltatás is 5%
2021–2023	27%	5%, 18%	Nem történt új kulcsváltozás, de egyes termékkörök kivezetése volt a kedvezményes kulcsokból

(Forrás: https://taxation-customs.ec.europa.eu/index_en)

A táblázat adataiból jól látható, hogy Magyarországon az ÁFA kulcsok egy fokozatos és tartós növekedést mutatnak. Napjainkban is a legmagasabb ez az adókulcs az EU-ban. Ugyanakkor, hogy kompenzálja a magas általános kulcsot, ezért széleskörű kedvezményes kulcsrendszert alkalmaz. Különösen az alapvető termékekre az 5%-os adókulcsot.

1. 2007: ÁFA emelés 20% -ról 25%-ra. Az ÁFA-bevétel: +11,36%-ot növekedett. Összes adóbevétel: +13,68%-ra ugrott, tehát az emelés közvetlenül növelte a költségvetési bevételeket.

2. 2009: Az adókulcsot vissza csökkentették 20%-ra, majd újra 25%-ra emelték.

A hullámzó kulcs ellenére a bevételek csak mérsékelten változtak. 2009-ben az összes adóbevétel 6,15%-ot csökkent, ami inkább a gazdasági válság hatása.

3. 2012: 27%-os kulcs bevezetése

A változást követő években fokozatos növekedés, de nagy ugrás nem látható azonnal. Ehelyett fokozatos növekedés 2013–2020 között, főleg a fogyasztás és az infláció hatására. A magas kulcs stabil, de nem látványos bevételnövekedést hozott.

4. 5%-os kulcs kiterjesztése (2016–2020)

A kedvezményes kulcsok bővítése csökkentette a bevételek növekedési ütemét, de nem eredményezett visszaesést.

Tudván ezeket a megfigyeléseket, információkat elmondható, hogy Románia rugalmasabban változtatta az ÁFA kulcsokat, jelenleg alacsonyabb általános kulcsa van, de a kedvezményes rendszer kevésbé kiterjedt. Magyarország tartósan a legmagasabb ÁFA kulccsal dolgozik az EU-ban, ugyanakkor sok kulcs csökkentéssel kompenzálja bizonyos termékekre.

Tovább elemezve a kapott számadatokat kapcsolatba hozható minden a gazdasági ciklusokkal, hiszen ezek a trendek megfigyelhetőek, hogy miként hatottak az országok gazdaságára és elemezhető, hogy milyen reakcióval léptek válaszul az országok ezekre az eseményekre. Esetünkben az ÁFA módosításának hatásait, ciklikusságát fogom elemzeni 2006 és 2023 között. Magyarázatokat keresek és választ adok a ciklikussággal a kiugró adatokra.

Az első ilyen gazdasági esemény 2008-2010 között volt, ami a globális gazdasági válsággal magyarázható, hozható összefüggésbe. Románia esetében a jellemző gazdasági hatás nem más volt, minthogy erős visszaesés volt az adóbevételekben, az ÁFA-ban is egyaránt. Relatív változásban és -22,79%-ot jelent 2009-ben 2008-hoz képest.

2010-ben Románia adókulcs változtatással reagált erre, ugyanis 24%-ra emelte az általános adókulcsot, ami előző években 19% volt.

Ugyanezt az eseményt vizsgálva és megfigyelve Magyarország esetét részben hasonló viselkedés állapítható meg. Azonban az ÁFA bevételeket tekintve még mindig pozitív változás volt, azaz 3,61% az előző évhez képest. Ez azt jelenti, hogy az országban a vásárlási erő még mindig erősnek mondható. Az összes adóbevétel tekintve viszont már -6,15%-os a változás 2008-hoz mérten. Magyarországon 2010-ben 25%-os általános adókulcs volt 2007-től, amely magyarázatot ad a kisebb mértékű változásra Romániával szemben.

A válság túlélésére gondolva a két ország stratégiája eltérő, hiszen Románia gyors és erős adóemeléssel reagált, míg Magyarország a már korábban megemelt kulccsal élte túl a válságot.

Ezeket az éveket elhagyva gazdasági stabilizálódás és növekedés figyelhető meg a szám adatok alapján is. Ez a periódus 2011 és 2015 közé tehető és mindkét országban ez jól láthatóan megjelenik. Romániában stabil növekedés írható le, ám 2012-ben kisebb visszaesés figyelhető meg, viszont utána már erőteljes az élénkülés. Ez jól látható a változásokban. Ezeket tudván 2016-ban ÁFA kulcs csökkentés történt Romániában. Az általános adókulcs 24%-ról 19%-ra csökkent, amely érvényben maradt éveken keresztül.

Magyarország esetében szinte azonos jellemzőket sorolhatunk fel. Ezekben az években az országban is élénkült a gazdaság és az ÁFA bevételek is. 2012-ben Magyarországon 27%-ra emelkedett az ÁFA kulcs, amely jelentős bevétel növekedést okozott. Ez a lépés azt is hozta magával, hogy elindult a kedvezményes kulcsok bővítése, kompenzálva a most is legmagasabb általános adókulcsot.

Az előző gazdasági eseményhez hasonlóan itt is jól megmutatkozik az eltérő stratégia a két ország között. Más viselkedés figyelhető meg, más döntések, de részben azonos gazdasági állapot. Ez a különbség pedig nem másban lehelhető fel, mint Románia csökkentett, élénkítve a fogyasztást, míg Magyarország megőrizte a magas általános kulcsot, célzott enyhítésekkel.

A ciklikusság lényege nem más, mint egy körkörös ismétlődés, amely ráruházható eseményekre. Hogy ez a feltétel teljesüljön, ismét recesszióról beszélhetünk. Ez a gazdasági hanyatlás nem más esetben, mint a COVID-19. Eltekintve ezeket az éveket, jól tudjuk, hogy milyen hozadéka volt, viszont minket most a gazdasági megtorpanás foglalkoztat. A két ország bevételeiben meglátszik ez a 2020-as esztendőben.

Románia kevésbé szenvedett nagy visszaesést Magyarországhoz képest. ÁFA bevételeiben mindössze -1,83%-os változás történt a 2019-es esztendőhöz képest és az összes adóbevételét vizsgálva is mérsékeltebb a romlás. Magyarország esetben rosszabbul teljesített, ugyanis ÁFA bevételei -5,67%-al, összes adói -8,88%-al csökkentek 2019-hez képest. Mint látszik, hogy a csökkenés Magyarország esetében jelentősebb.

Konklúzióként elmondhatom, hogy a magyar gazdaság érzékenyebben reagált a válságra, vélhetően az erős turizmus- és vendéglátás orientáltság miatt.

A nehéz idők kilábalása 2021-ben fokozatosan elkezdődött. Ezekben az években megint csak fejlődésről, élénkülésről beszélhetünk. Ez a tendencia kitart mindmáig.

ÁFA bevételeket tekintve növekedés figyelhető meg mindkét országnál. 2022-ben míg Románia 24,29%-al meglépte az előző évet, addig Magyarországnak is 12,98%-os növekedéssel sikerült felzárkóznia. Az általános adókulcs Romániában megmaradt változatlanul 19% és Magyarország továbbra is a kedvezményes adókulcsok aktív

használatában jeles. Ezek a kulcsok az éttermek és az elszállásolás területén használtabbak. 2023-ra már elmondható, hogy Mindkét országban az adóbevételek jelentősen nőttek, részben az inflációnak, részben a fogyasztás visszapattanásának köszönhetően.

Az alábbiakban készítettem egy táblázatot, ami összefoglalja a változások ciklikusságát és segít a könnyebb összehasonlításban.

9. táblázat Románia és Magyarország ÁFA kulcs módosításainak ciklikussági összehasonlítása

Periódus	Románia jellemzői	Magyarország jellemzői
2006–2008	Erős növekedés	Erős növekedés
2009–2010	Válság, radikális adóemelés	Visszaesés, de már magas adókulcs volt
2011–2015	Stabilizáció, majd csökkentés előkészítése	Magas ÁFA szinten tartása
2016–2019	Kulcsok csökkentése, fogyasztás élénkítése	Kedvezményes kulcsok bővítése
2020	COVID válság, kisebb visszaesés	Erősebb visszaesés
2021–2023	Fogyasztás fellendülése, bevétel-növekedés	Infláció és fogyasztás hajtotta növekedés

Ezeket az elemzéseket elvégezve egy olyan következtetésre jutottam, amely jól tükrözi a gazdasági stratégiákat a két ország tekintetében. Következtetésem a ciklikusság kezeléséből indul ki. Románia inkább pro-ciklikus politikát követett, ami annyit jelent, hogy válságban adót emelt, növekedés idején pedig azt csökkentette, rugalmasabban igazodott a gazdasági helyzethez, változásokhoz.

Magyarország egy stabil, magas ÁFA politikát folytatott, kiszámíthatóbb, de kevésbé alkalmazkodó módon. A kulcs-csökkentések célzottak voltak, nem általánosak.

Szektorelemzés a két országban

Megvizsgálva a két ország ÁFA bevételeit, adatokat gyűjtve különböző honlapokról, cikkekből, kijelenthető, hogy mindkét országban a kis-és nagykereskedelem, az élelmiszeripar, a mezőgazdaság teszik ki az ÁFA bevételek jelentős részét. Ugyanakkor országonként eltérő és megoszlik IT és technológiai szektor, építőipar, gépjármű kereskedelem és a szolgáltatások, mint szektor.

Romániában a kiskereskedelem és nagykereskedelem jelentős ÁFA bevételt generál. A lakossági fogyasztás jelentős része ezen a területen realizálódik. Élelmiszeripar és mezőgazdaság területét vizsgálva megállapítható, hogy az alapvető élelmiszerek forgalmazása és feldolgozása jelentős áfabevételt hoz. Ez a két szektor biztosítja leginkább a háztartások létszükségletéhez kapcsolódó termékek és szolgáltatások keresletének és kínálatának helyét.

Bár az IT-szektorban dolgozók személyi jövedelemadómentességet élveznek, a szektor gyors növekedése és szolgáltatásainak értékesítése révén jelentős áfabevételt termel.

(Pîrvu & Bistriceanu, 2022)

Magyarországon a legnagyobb áfabevételt termelő szektorok a következők:

Kiskereskedelem, amely a lakossági fogyasztás meghatározó eleme, különösen az élelmiszer- és tartós fogyasztási cikkek terén.

Nagykereskedelem: a vállalatok közötti tranzakciók jelentős áfabevételt generálnak, hozzájárulva a törvényes adózáshoz.

Építőipar: az ingatlanfejlesztések és építkezések során felszámított áfa jelentős bevételi forrás, hiszen nagy összegű beruházások létesülnek, amelyek hozzájárulnak az állami bevételek növekedéséhez.

Gépjármű kereskedelem: Az új és használt járművek értékesítése jelentős áfabevételt hoz. Magyarországon több márkaképviselet működik és autógyárak szempontjából is megemlíthető, hogy mint a termelés, mint pedig az értékesítés után járó hozzáadott értékadó az ország bevételeit gyarapítja.

Szolgáltatások: ide tartozik például a vendéglátás, szálláshely-szolgáltatás és egyéb lakossági szolgáltatások, amelyek szintén jelentős áfabevételt termelnek az országban. Sok turisztikai hely vonzza a turistákat, ezzel hozzájárulva a gazdaság működtetéséhez, esetünkben az ÁFA befizetésekkel.

(Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20241026/meg-mindig-van-valami-furcsasag-a-magyar-afabevetelekkel-718951#> , <https://www.mnb.hu/letoltes/koltsegvetesi-jelentes-feleves-jelentes-2024.pdf> , <https://g7.hu/vilag/20230810/akkugyarak-helyett-mas-utat-valasztott-a-felzarkozashoz-romania/>, <https://www.parlament.hu/irom41/00503/adatok/fejezetek/42.pdf>)

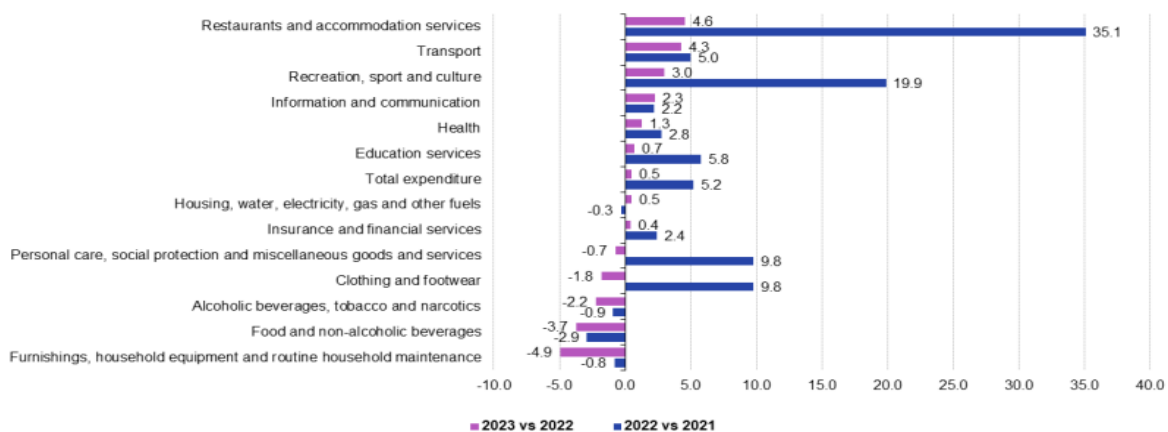
Fogyasztói magatartás elemzése

Szorosan összefügg a fogyasztói viselkedéssel az adókulcsok vagy tulajdonképpen bármilyen direkt és indirekt adó változása. Esetünkben az ÁFA növekedése szorosan kapcsolódik a termékek vagy szolgáltatások árának megemelkedéséhez. Ez a növekedés negatívan hat a keresletre, hiszen egy véges rendelkezésre álló jövedelemből kevesebbet költsékezhünk. Inflációt generál tehát, amely nagyban érinti az alapvető fogyasztási kategóriákat. Ebben a vizsgálatban összefüggéseket keresek egy adókulcs változás és az ÁFA bevételek között. Az adókulcs változtatások hozzájárulhatnak az infláció emelkedéséhez,

ezáltal csökkentik a háztartások reálfogyasztását, valamint átrendezik a fogyasztási szerkezetet. Elemzésemhez az adatokat az Eurostat weboldalon talált kutatásról dolgozom fel. A felmérés 2021-2023 közötti megfigyelésekkel, statisztikai adatokkal rendelkezik.

5. ábra Háztartások fogyasztása az inflációval korrigálva az Európai Unió tagállamokban

Household expenditure by consumption purpose, corrected for inflation, EU
% change between 2023-2022 and 2022-2021

Source: Eurostat (online data code: nama_10_cp18)

eurostat

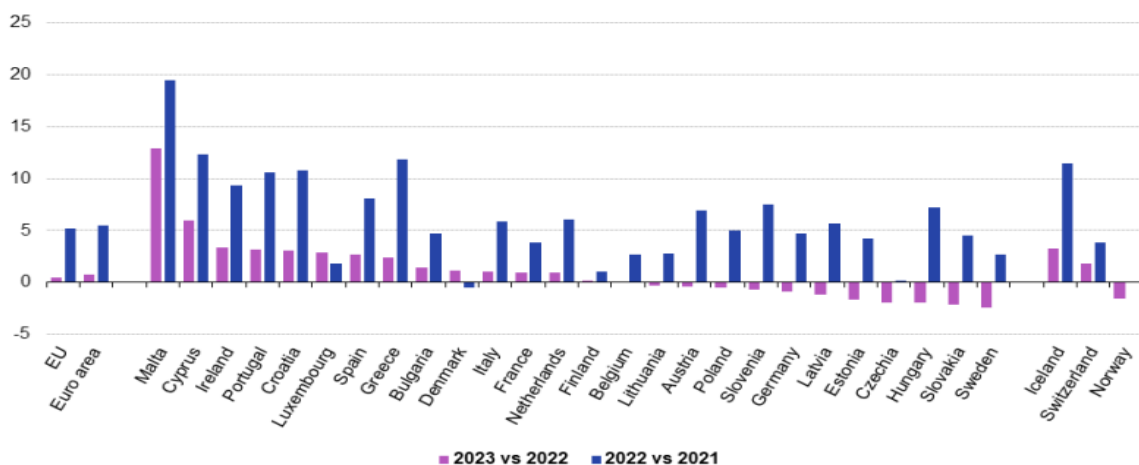
(Forrás: Eurostat, 2024)

Az első pontként megemlíteném a 2023-as háztartások megnövekedett kiadásait. Az alábbi ábra kiadások kategóriánkénti változását mutatja az elmúlt két egymást követő évben, azaz a 2023-as változást 2022-höz képest, valamint a 2022-es változást 2021-hez képest. 2022-höz képest az inflációval korrigált háztartási fogyasztási kiadások 0,5%-kal nőttek az EU-ban 2023-ban, ami jóval lassabb ütemben történt a 2022-ben megfigyelt növekedéshez képest (+5,2%). Az egyes kategóriákat tekintve a legnagyobb növekedés továbbra is az „Éttermek és szálláshelyszolgáltatások” (+4,6%) és a „Közlekedés” (+4,3%) kategóriákban figyelhető meg. A „Szabadidő, sport és kultúra” (+3,0%), az „Információ és kommunikáció” (+2,3%) és az „Egészségügy” (+1,3%) ágazatokban is nőttek. Továbbra is csökkenés figyelhető meg a

„Lakberendezés, háztartási cikkek és rendszeres háztartási karbantartás” (-4,9%), az „Élelmiszerek és alkoholmentes italok” (-3,7%), az „Alkoholos italok, dohány és kábítószer” (-2,2%) esetében, ami mind megerősíti a 2022 és 2021 között is megfigyelhető negatív változást. A „Ruházat és lábbeli”, valamint a „Személyes gondoskodás, szociális védelem és egyéb áruk és szolgáltatások” kategóriák, amelyek esetében pozitív változást regisztráltak 2021 és 2022 között, csökkenést mutattak (-1,8%, illetve -0,7%).

6. ábra Háztartások összes fogyasztása inflációval korigálva, %-ban kifejezve 2021-2023 között

Total household expenditure, corrected for inflation, % change between 2023-2022 and 2022-2021

Source: Eurostat (online data code: nama_10_cp18, nama_10_co3_p3)
*Data for Romania are not available

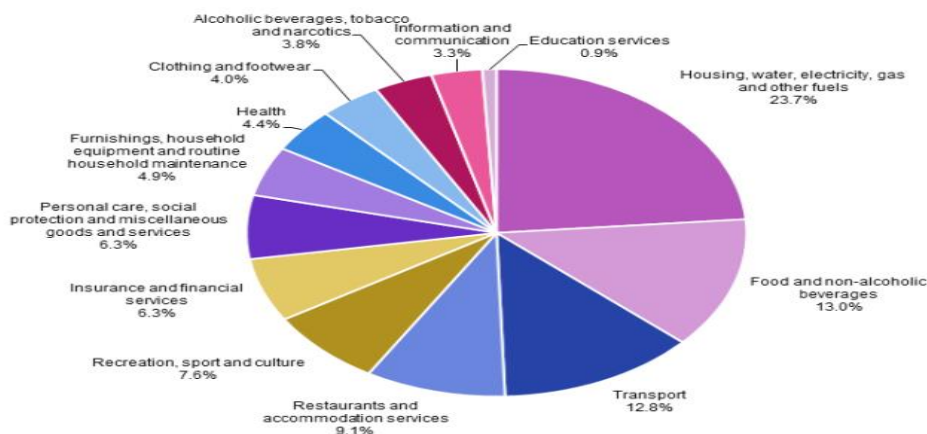

(Forrás: Eurostat, 2024)

Országokénti fejlemények, különös tekintettel Románia és Magyarország esetében. A 26 adattal rendelkező uniós ország közül tizennégyben regisztráltak inflációval korigált háztartási fogyasztásnövekedést 2023-ban 2022-höz képest, míg Dánia kivételével mindegyikben növekedést regisztráltak 2022-ben 2021-hez képest. A háztartási fogyasztás legnagyobb növekedését Máltán (+12,9%), Cipruson (+6,0%) és Írországban (+3,4%) regisztrálták. A legnagyobb csökkenést Svédországban (-2,4%), Szlovákiában (-2,1%), Csehországban és Magyarországon (mindkettő -2,0%) figyelték meg.

7. ábra Háztartások fogyasztásának felosztása a COICOP kategóriákba sorolva az Európai Unióban

Household expenditure by consumption purpose - COICOP 2018, EU, 2023, share of total

Source: Eurostat (online data code: nama_10_cp18)

eurostat

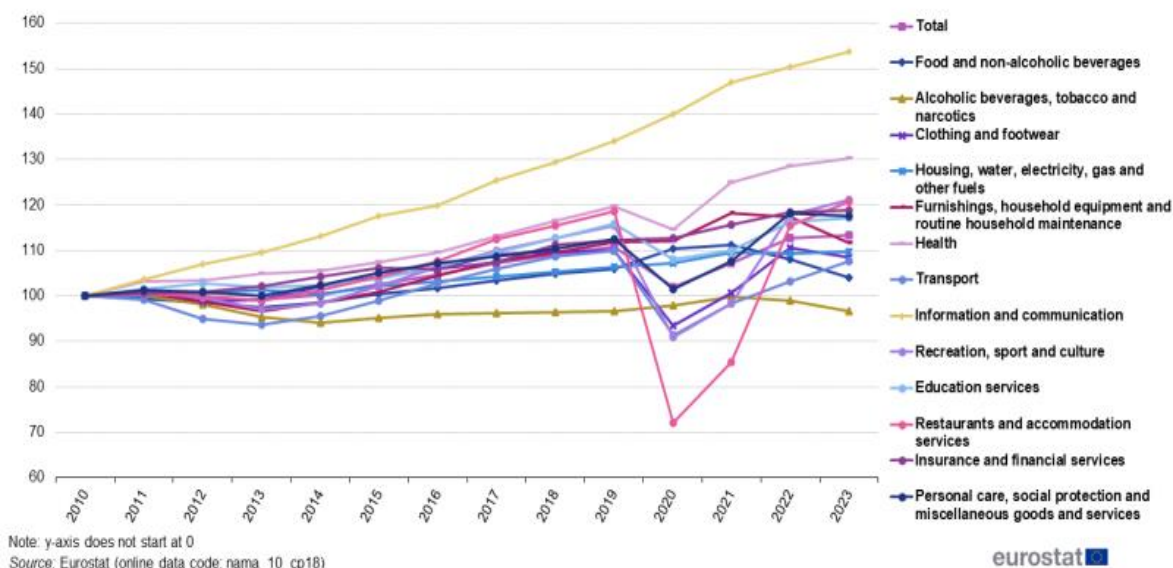
(Forrás: Eurostat, 2024)

A háztartások kiadásainak összetétele a 13 fő COICOP (Egyéni Fogyasztás Cél szerinti Osztályozása egy nemzetközi referencia-osztályozási rendszer a háztartási kiadások osztályozására) kategória szerint vizsgálva, folyóáras adatok alapján (lásd a 3. ábrát), az EU háztartási kiadásainak közel negyedét (a teljes kiadás 23,7%-át) a „Lakhatás, víz, elektromos áram, gáz és egyéb tüzelőanyagok” kategóriákra fordították. További nagy arányokat mutatnak az „Élelmiszerek és alkoholmentes italok” (a teljes kiadás 13,0%-a) és a „Közlekedés” (a teljes kiadás 12,8%-a) kategóriák. Ez a 3 kategória együttesen a teljes háztartási kiadás közel felét teszi ki (49,5%), az összetétel pedig 2022-höz képest stabil maradt.

A háztartási fogyasztás mennyiségi elemzése is érdekes megállapításokat tesz: a 2010-2023 közötti időszak mennyiségének alakulása fokozatos növekedést mutat, néhány kivételtől eltekintve, 2020-ig tartó teljes időszakban, ahol a COVID-19 világjárvány hatása is megfigyelhető. 2021-től kezdődően megfigyelhető a fellendülés hatása, valamint a 2022-ben folytatódó és 2023-ban megerősödő pozitív trend. A 2021-es és 2022-es erős növekedés után az olyan kategóriák, mint az „Éttermek és szálláshely-szolgáltatások”, valamint az „Információ és kommunikáció” továbbra is növekednek, de lassabb ütemben. Ehelyett csökkenés figyelhető meg az „Élelmiszerek és alkoholmentes italok”, a „Ruházat és lábbeli”, a „Lakberendezési cikkek, háztartási gépek és rendszeres háztartási karbantartás”, valamint az „Alkoholos italok, dohány és kábítószer” kategóriákban.

8. ábra A háztartások fogyasztásainak változása 2010-2023 között

Evolution of chain linked volumes, index 2010=100 of household expenditure by consumption purpose - COICOP 2018, EU, 2010-2023

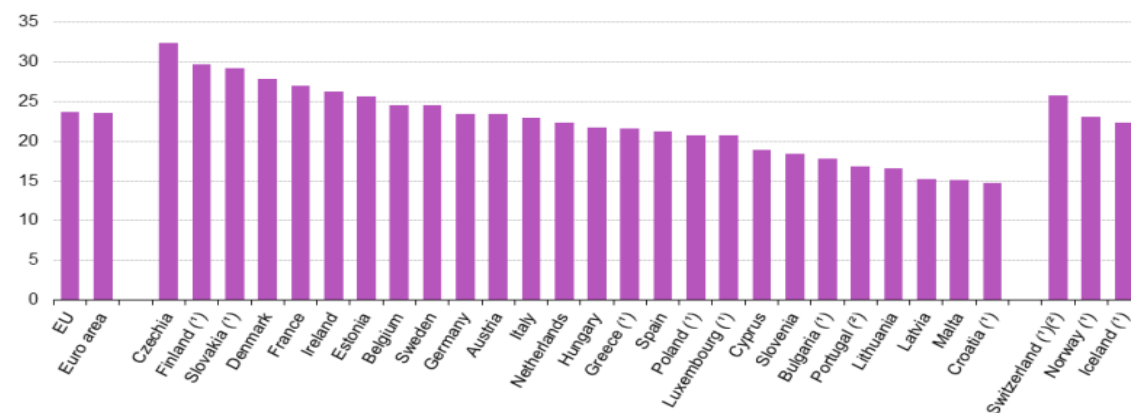
(Forrás: Eurostat, 2024)

Az EU egészében, valamint szinte az összes uniós országban a „Lakhatás, víz, villany, gáz és egyéb tüzelőanyagok” voltak a háztartási kiadások legjelentősebb tételei 2023-ban, ezt követték az „Élelmiszer és alkoholmentes italok”, valamint a „Közlekedés”. Ami a „Lakhatás, víz, villany, gáz és egyéb tüzelőanyagok” kiadásait illeti, a háztartási kiadások legmagasabb aránya Csehországban (32,4%), Finnországban (29,7%) és Szlovákiában (29,2%) figyelhető meg. A legalacsonyabb arányokat Horvátországban (14,8%), Máltán (15,1%) és Lettországban (15,3%) regisztrálták.

9. ábra Háztartások rezsi költségeinek mértékei az Európai Unióban 2023-ban %-ban kifejezve

Housing, water, electricity, gas and other fuels, 2023

% of total expenditure

Source: Eurostat (online data code: nama_10_cp18, nama_10_co3_p3)
*Data for Romania are not available
(¹) COICOP 1999
(²) Data for 2022

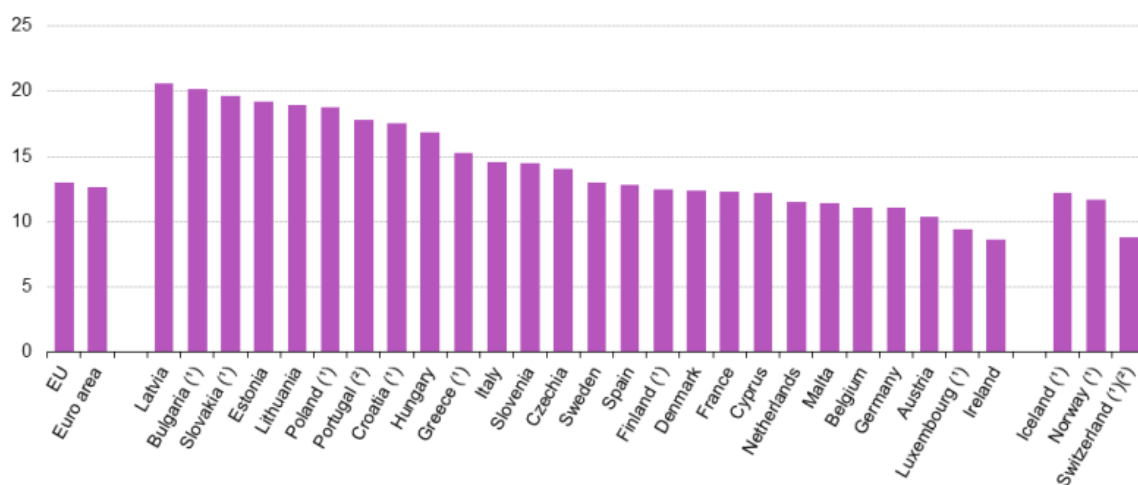
eurostat

(Forrás: Eurostat, 2024)

Az „Élelmiszerek és alkoholmentes italok” kiadásai tekintetében a legmagasabb részarányokat Lettorszáiban (20,6%), Bulgáriában (20,2%) és Szlovákiában (19,6%) mérték. A legalacsonyabb részarányokat Írorszáiban (8,6%), Luxemburgban (9,4%) és Ausztriában (10,4%) figyelték meg.

10. ábra Élelmiszerek és alkoholmentes kiadások háztartásoknak %-ban kifejezve 2023-ban

Food and non-alcoholic beverages, 2023
% of total expenditure

Source: Eurostat (online data code: nama_10_cp18, nama_10_co3_p3)

*Data for Romania are not available

(*) COICOP 1999

(**) Data for 2022

eurostat

(Forrás: Eurostat, 2024)

Általános érvként azt emelném ki az általam elemzett két országnál, hogy a magyar háztartások fogyasztása csökkent, részben a magas lakhatási és rezsiköltségek miatt, amelyek az EU-ban a legmagasabb arányúak.

Romániában ezzel szemben a háztartások növelni tudták a fogyasztásukat, amely a kedvezőbb költségstruktúrával és gazdasági helyzettel magyarázható az ország esetében.

5.2. A két ország ÁFA elemzése fogyasztói kosáron keresztül

Az ÁFA elemzése a fogyasztói kosár keresztül a két ország vonatkozásában még több rálátást és megértést adhat vissza ennek a rendszernek a működéséről. Az elemzés során adatokat gyűjtök az árak összehasonlításával és fogyasztási szokások különbségeinek megvizsgálásával. A könnyebb összehasonlítás érdekében kategóriákba rendszerezem a termékeket és szolgáltatásokat, azonos valutában számolok az adott árfolyamon és azonos háztartási összetétellel számolok.

A legtöbb adat megtalálható az interneten, amelyek alapjául szolgálnak a számításaimhoz. Az adatokat 1 főre vetítem, mivel így pontosabb statisztikát kaphatok. Hogy összeállítsak egy két országban viszonylag azonos fogyasztói kosarat, ahhoz 6 alapvető kategóriát határoztam meg és a kategóriákba sorolhatóak más-más termékek, szolgáltatások. Ezek a tételek a következők: élelmiszerek és alkoholmentes italok, lakhatás és közüzemi költségek, ruházati cikkek, közlekedés, szórakozás és kultúra, valamint oktatás és egészségügy. A két ország között a fogyasztói kosár termékkategóriái alapvetően azonosak, hiszen mindkét országban ugyanazok az alapvető szükségletek. A különbségek inkább a kiadási szintekben, árakban és a jövedelmi különbségekben mutatkoznak.

Romániában az élelmiszer és alkoholmentes italok általában az alapvető kiadások legnagyobb hányadát teszik ki. A fogyasztói kosárban ezt az elemet leginkább pékáruk, zöldségek, gyümölcsök, húsok és tejtermékek teszik ki. Magyarországon is hasonlóan az élelmiszerek és alkoholmentes italok teszik ki a legnagyobb részt a háztartási kiadásokból. Az átlagos magyar háztartásban az alapvető szükségletek, mint a kenyér, tejtermékek, húsok és zöldségek jelennek meg a legnagyobb arányban.

Az INSS (Országos Statisztikai Intézet-Institutul Național de Statistică) 2023-as jelentése szerint egy főre eső havi, minimális fogyasztói kosár értéke 582,4 eurót kellene jelentsen. Egy ember havi kiadásai az Agerpres tanulmánya szerint 1 főre 2023-ban: élelmiszer: 132 euró/hó, ruházat és lábbeli: 69,5 euró/hó, lakhatás: 180 euró/hó, lakásfelszerelés: 19,3 euró/hó, háztartási termékek és higiénia: 17,3 euró/hó, szolgáltatások: 39,2 euró/hó, oktatás és kultúra: 36,6 euró/hó, egészségügy: 15 euró/hó, szabadidő és üdülés: 24 euró/hó, megtakarítási alap: 50 euró/hó. Mint látható, elemezhető az adatokból, hogy igazán csekély egyes kategóriák értéke, ez is jól mutatja a jólét bizonyos szintjét.

Magyarország esetében nem találtam pénz adatokat kategóriákra bontva, csak százalékos összetételt, amelyet átalakítottam euróra, hogy összehasonlíthatóvá tegyem a román fogyasztói kosárral. Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) határozza meg a fogyasztói

kosár összetételét, amely az infláció számításának alapjául szolgál. A 2023-as adatok szerint a főbb kiadási kategóriák súlyozása a következő: élelmiszerek: 28,96%, szeszes italok, dohányárúk: 7,92%, ruházkodási cikkek: 3,67%, tartós fogyasztási cikkek: 8,19%, háztartási energia: 5,18%, egyéb cikkek (pl. gyógyszerek), üzemanyagok: 20,20%, szolgáltatások: 25,88%. Ugyancsak a KSH tanulmányai szerint 2023-ban egy főre eső havi, általános kiadás fogyasztói kosár szintjén 410 euró körüli összeg. Az arányokkal súlyozva ezek a következőképpen mutatnak. A magyar emberek élelmiszerekre havonta 118,8 eurót költenek. Szeszes italokra és dohányárúkra 32,5 eurót, ruházkodási cikkekre 15,1 eurót, tartós fogyasztási cikkekre 33,6 eurót, háztartási energiákra 21,2 eurót, egyéb cikkek kategóriába pedig 83 eurót költ. Az alább táblázatban összesítettem a két országra vonatkozó adatokat összehasonlítva és a COICOP (Classification of Individual Consumption According to Purpose) rendszer szerint csoportosítottam.

10. táblázat Románia és Magyarország háztartások fogyasztásának COICOP kategóriákban való költségei

	Magyarország HUF (Ft)	Magyarország EUR (HUF)	Románia RON (Lej)	Románia EUR (RON)
Élelmiszer és alkoholmentes italok	45 100	117,82	2 089	419,93
Lakhatás, víz, villany, gáz	31 650	82,68	723	145,34
Közlekedés	12 850	33,57	140	28,14
Egészségügy	5 750	15,02	77	15,48
Oktatás és kultúra	8 000	20,90	178	35,78
Szabadidő, étterem, szállás	11 250	29,39	93	18,69
Egyéb kiadások	54 400	142,12	277	55,68
Összesen	157 000	410,2	2 897	582,4

A táblázatból jól kiolvashatóak az országok közötti különbségek. A romániai kiadások magasabbak, mint a magyar, annak ellenére, hogy a valuták árfolyama és a vásárlóerő paritás különbségei is szerepet játszanak ebben. A különbség részben annak tudható be, hogy Romániában a költségek, különösen az energiaszolgáltatások és az élelmiszerek, drágábbak

esetenként, továbbá rásegít erre még a vásárlóerő nagysága is. Románia lakosság alapján is nagyobb.

Magyarországon a legnagyobb kiadásokat az élelmiszer és egyéb kiadások képezik. A lakhatás viszonylag kisebb hányadot képvisel. A táblázatból az is kiolvasható egyrészt, hogy ugyanazok a termékek, esetünkben termékkategóriák szintjén a két országban ugyanaz a kosár mennyibe kerül bruttóban. Romániában ez valamivel több, hiszen 582,4 eurót fizetünk, míg Magyarországon ez 410,2 euróba kerül.

ÁFA terhelés kiszámítása a fogyasztói kosarakra

Ahhoz, hogy kiszámíthassuk a fogyasztói kosarak ÁFA terhelését, szükségünk van a következő számítási módszerre:

2. egyenlet *Nettó ár kiszámításának képlete*

$$\text{Nettó ár} = \frac{\text{Bruttó ár}}{1 + \text{ÁFA kulcs}}$$

3. egyenlet *Fizetett ÁFA kiszámításának képlete*

$$\text{Fizetett ÁFA} = \text{Bruttó ár} - \text{Nettó ár}$$

Felhasználva a képleteket és tudván a két általános adókulcsot, valamint a termékkategóriákban elkülönülő kedvezményes adókulcsokat a következőket állapítottam meg:

- a. Románia esetében: az általános kulcs 19%-ehhez tartozik a termékek jelentős része, élelmiszer, gyógyszer, vízszolgáltatás, vendéglátás 9%-os adókulcs alá esik, valamint a könyvek, tankönyvek, kulturális belépők, szállás egyes formái 5%-os adókulcs terhelése alá kerülnek.
- b. Magyarország esetében: az általános kulcs (szinte mindenre: elektronika, ruházat, szórakozás) 27%. 18% a péksütemények és 5% az alapvető élelmiszerek, termékek (pl. tej, tojás, kenyér, gyógyszerek, könyvek)

Az alábbi táblázatban szemléltetem a termékkategóriákhoz tartozó kulcsokat:

II. táblázat Románia és Magyarország COICOP termékkategóriáihoz tartozó ÁFA kulcsok

	Magyarország ÁFA kulcsai	Románia ÁFA kulcsai	Megjegyzés
Élelmiszer és alkoholmentes italok	5%, 18%	9%	Alapvető élelmiszerek csökkentett kulccsal
Lakhatás, víz, villany, gáz	27%	19%	Közüzemai szolgáltatások normál kulccsal

Közlekedés	27%	19%	Üzemanyag, járművek, közlekedési eszközök
Egészségügy	5%	9%	Gyógyszerek, orvosi termékek
Oktatás és kultúra	5%	5%	Könyvek, színház, múzeum, oktatási eszközök
Szabadidő, étterem, szállás	27%	5%, 9%	Étteremek és szálláshelyek Romániában kedvezményes kulccsal
Egyéb kiadások	27%, 18%, 5%	19%, 9%, 5%	Biztosítások, fogyasztási cikkek, zsebpénz stb.

Jól látható és arányok képezhetőek, hogy mely termékkategóriákra fizetnek a háztartások több ÁFÁ-t. Becsült számításaim szerint eszerint oszlanak meg, ha az összes kifizetett ÁFÁ-t vesszük alapul. Az összes kifizetett ÁFA a fogyasztói kosár alapján, egy személyre vetítve:

- a. Romániában: 30% körül a 19%-os ÁFA, 50% körül a 9%-os ÁFA és 20% körül 5%-os ÁFA

Mint látható Romániában több kiadás esik a kedvezményes kulcs alá.

- b. Magyarországon: 65% körül 27%-os ÁFA, 25% körül 5%-os ÁFA és 10% körül a 18%-os ÁFA.

Kiszámítottam az ÁFA terhelést a két ország fogyasztói kosaraira:

- a. Románia: 2897 lej a fogyasztói kosár teljes összege 1 főre 2023-ban 1 havi adatra számolva

12. táblázat ÁFA terhelés a fogyasztói kosárra vetítve Romániában

ÁFA kulcs	Ráeső rész	Nettó érték (RON)	ÁFA értéke (RON)	ÁFA értéke euróban
19%	$2\,897 \times 30\% = 869,1$	$869,1 / 1,19 = 730,3$	$869,1 - 730,3 = 138,8$	$138,8 / 4,9746 = 27,9$
9%	$2\,897 \times 50\% = 1\,448,5$	$1\,448,5 / 1,09 = 1\,328,4$	$1\,448,5 - 1\,328,4 = 120,1$	$120,1 / 4,9746 = 24,1$
5%	$2\,897 \times 20\% = 579,4$	$579,4 / 1,05 = 551,8$	$579,4 - 551,8 = 27,6$	$27,6 / 4,9746 = 5,5$
Összesített ÁFA	2 897	2 610,5	286,5	57,5

- b. Magyarország: 157 000 Ft. a fogyasztói kosár teljes összege 1 főre 2023-ban 1 havi adatra számolva

13. táblázat ÁFA terhelés a fogyasztói kosárra vetítve Magyarországon

ÁFA kulcs	Ráeső rész	Nettó érték (HUF)	ÁFA értéke (HUF)	ÁFA értéke euróban
27%	157 000 x 65% = 102 050	102 050 / 1,27 = 80 315	102 050-80 315 = 21 735	21 735 / 382,78 = 56,7
18%	157 000 x 10% = 15 700	15 700 / 1.18 = 13 305	15 700 – 13 305 = 2 395	2 395 / 382,78 = 6,2
5%	157 000 x 25% = 39 250	39 250 / 1,05 = 37 381	39 250 – 37 381 = 1 869	1 869 / 382,78 = 4,8
Összesített ÁFA	157 000	131 001	25 999	67,7

Ha megnézzük azt az arányt, hogy a teljes fogyasztói kosár hány százaléka önmagában az ÁFA, akkor azt az eredményt kapjuk, hogy Románia esetén 9,89%, míg Magyarország esetében 16,56%. Ugyanakkora összértékű fogyasztói kosár esetén a magyar fogyasztó majdnem kétszer annyi ÁFÁ-t fizet havonta, mint a román. Ez a magasabb magyar általános kulcs (27%) és szűkebb kedvezményes kulcsok körének az eredménye.

Árérzékenység vizsgálat

Egy gyakorlati példa által végzek el egy árérzékenység vizsgálatot. Feltételezve ugyanezeket az adatokat, ugyanezeket a fogyasztói kosarakat, ceteris paribus csak az ÁFA kulcsok mértékét változtatom meg. Ugyanígy, ugyanezzel a módszerrel járok el a továbbiakban. Az így kapott különbségeket újból értékelem. Az adókulcsok változtatásánál az Európai Unió ÁFA jogszabályára vonatkozóan módosítom az adókulcsokat. Az EU irányelve szerint az általános ÁFA nem lehet 15% alatt, míg gazdaságpolitikai szempontból 30% fölé emelés elrettentő lenne.

a. Románia:

Általános kulcs: 19%. Ezt módosítom 24%-ra, illetve 15%-ra.

Csökkentett kulcsok: -9%. Ezt módosítom 13%-ra, illetve 5%-ra.

-Az 5%-os csökkentett kulcsot nem módosítom.

Az előbbieken felhasznált becsléseim szerint ismét felosztom az adókulcsok gyakoriságát százalékban kifejezve. A változások így mutatnak: 30% körül a 19%-os ÁFA, 50% körül a 9%-os ÁFA és 20% körül 5%-os ÁFA. Az alábbi táblázat az emelt ÁFA értékeit szemlélteti:

14. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs növeléssel Romániában

Adókulcs emelés	Ráeső rész	Nettó érték	ÁFA értéke	ÁFA értéke euróban
19% → 24%	2 897 x 30% = 869,1	869,1 / 1,24 = 700,8	869,1-700,8 = 168,3	168,3 / 4,9746 = 33,8

9%→13%	2 897 x 50% = 1 448,5	1 448,5 / 1,13 = 1 281,8	1 448,5–1 281,8 = 166,7	166,7 / 4,9746 = 33,5
5%	2 897 x 20% = 579,4	579,4 / 1,05 = 551,8	579,4 – 551,8 = 27,6	27,6 / 4,9746 = 5,5
Összesen	2 897	2 534, 4	362,6	72,8

Nézzük meg ugyanezzel a módszerrel az ÁFA csökkentését:

15. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs csökkentésével Romániában

Adókulcs csökkentés	Ráeső rész	Nettó érték	ÁFA értéke	ÁFA értéke euróban
19%→15%	2 897 x 30% = 869,1	869,1 / 1,15 = 755,7	869,1-755,7 = 113,4	113,4 / 4,9746 = 22,7
9%→5%	2 897 x 50% = 1 448,5	1 448,5 / 1,05 = 1 379,5	1 448,5–1 379,5 = 69	69 / 4,9746 = 13,8
5%	2 897 x 20% = 579,4	579,4 / 1,05 = 551,8	579,4 – 551,8 = 27,6	27,6 / 4,9746 = 5,5
Összesen	2 897	2 687	210	42

ÁFA kulcsok emelése esetén a fogyasztók havonta átlagosan 15,3 euróval többet fizetnek, ami éves szinten 184 euró plusz adóterhet jelent, ugyanakkor az ÁFA kulcsok csökkentése esetén a fogyasztók havonta 15,5 euróval kevesebb adót fizetnek, ami évi kb. 186 euró megtakarítást eredményezne. A változás szinte szimmetrikus, ami azt jelenti, hogy a kulcsok növelése vagy csökkentése hasonló mértékben változtatja az ÁFA terhet. Tulajdonképpen ez annyit jelent, hogy a fogyasztók ÁFA érzékenysége jelentős lehet egy ilyen árszintnél.

b. Magyarország:

Általános kulcs: 27%. Ebben az esetben csak csökkentést fogok számolni, mivel így is eléggé magas az adókulcs mértéke. Csökkentett kulcs 23%.

Csökkentett kulcsok: 18%. Ezt módosítom 20%-ra, illetve 14%-ra.

-Az 5%-os csökkentett kulcsot 9%-ra módosítom.

A megnövelt adókulcsokkal a következő értékek valósulnak meg:

16. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs növeléssel Magyarországon

ÁFA kulcs emelés	Ráeső rész	Nettó érték (HUF)	ÁFA értéke (HUF)	ÁFA értéke euróban
27%	157 000 x 65% = 102 050	102 050 / 1,27 = 80 315	102 050-80 315 = 21 735	21 735 / 382,78 = 56,7
18%→20%	157 000 x 10% = 15 700	15 700 / 1,20 = 13 083	15 700 – 13 083 = 2 617	2 617 / 382,78 = 6,8
5%→9%	157 000 x 25% = 39 250	39 250 / 1,09 = 36 009	39 250 – 36 009 = 3 241	3 241 / 382,78 = 8,4

Összesített ÁFA	157 000	129 407	27 593	71,9
----------------------------	----------------	----------------	---------------	-------------

A csökkentett kulcsok értéke az alábbi táblázatban figyelhető meg:

17. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs csökkentéssel Magyarországon

ÁFA kulcs emelés	Ráeső rész	Nettó érték (HUF)	ÁFA értéke (HUF)	ÁFA értéke euróban
27%→23%	157 000 x 65% = 102 050	102 050 / 1,23 = 82 967	102 050-82 967 = 19 083	19 083 / 382,78 = 49,8
18%→14%	157 000 x 10% = 15 700	15 700 / 1,14 = 13 772	15 700 – 13 772 = 1 928	1 928 / 382,78 = 5
5%	157 000 x 25% = 39 250	39 250 / 1,05 = 37 381	39 250 – 37 381 = 1 869	1 869 / 382,78 = 4,8
Összesített ÁFA	157 000	134 120	27 593	59,6

Magyarországon az adókulcsok emelése mérsékelt többletet okoz, azaz +4,2 euró havonta, ami évi kb. +50,4 euró adótöbbletet jelent a fogyasztók számára. A kulcsok csökkentése érzékelhető megtakarítást eredményez, mert így –8,1 euró havonta, ez évi –97,2 euró megtakarítást eredményezne.

Tudván ezeket a scenáriókat és a változásokat személyes meglátásom szerint változtatnék az adókulcsok mértékén. A romániai fogyasztói kosár ÁFA terhelésének elemzése alapján a fogyasztói szemszöget figyelembe véve módosítanám az ÁFA kulcsokat. Az állam szemszögéből egyértelmű, hogy a magasabb kulcsok nagyobb ÁFA bevételt eredményeznek, de fogyasztói szemszögből méltányosabb a változtatások miéértje. Az elemzések után kijelenthetem, hogy a 19%-os kulcs még nem extrém magas, de az élelmiszerárak és rezsiköltségek érzékenyen érintik az alacsony jövedelmű háztartásokat. A 9% és 5% kulcs alkalmazása sokszor szűk körre korlátozódik, miközben az alapvető háztartási cikkekre és közlekedési szolgáltatásokra jellemzően 19% van érvényben, amelyeket a legnagyobb mértékben használ szinte minden háztartás. Éppen ezért ezeket a kategóriákat kellene módosítani azért, hogy a jövedelem változása nélkül minden fogyasztónak nagyobb megtakarítása lehessen, ezzel hozzájárulva befektetésekhez, vásárlások növekedésével pörgősebb, élénkebb pénzmozgást előidézve.

Magyarország ÁFA szabályozásának főbb problémái, hogy az EU legmagasabb ÁFA kulcsa széles körű termékekre érvényes. A közüzemi szolgáltatásokat, háztartási termékeket, és

tömegközlekedést is ide sorolható be. A legszegényebbek arányosan sokkal nagyobb ÁFA terhet viselnek, ez befolyásolja a jó megélhetésüket és a megtakarításukra negatívan hat. Továbbá még, hogy a csökkentett kulcsokat nem alkalmazzák egységesen például az alapvető háztartási termékekre vagy gyermekcikkekre.

Mint Románia, mint Magyarország esetében szinte azonosak azok a fogyasztói kosár kategóriák, amelyeken változtatni lehetne fogyasztókra való tekintettel. Miért lenne fontos a célzott ÁFA csökkentése? Mint indirekt adó, tudni való, hogy a szegényebb háztartásoknak arányaiban nagyobb részét érinti és a legjobban befolyásolja. Elmondható ezért, hogy érzékenyek az árváltozásokra. Ez a réteg a jövedelmének nagy részét a megélhetésére fordítja, ezért a legfontosabb változtatásokat szerintem azokra az alapélelmiszerekre, valamint azokra az alap fogyasztási cikkekre kellene fordítani, amelyek kedvezőbbek lennének rájuk nézve. Ugyanis ezek a módosítások közvetlenül növelnék a vásárlóerőt, csökkentenék az inflációs nyomást, erősítenék a szociális igazságosságot is. Különösen fontos lenne napjainkban, de az elmúlt évekre nézve is, energiaválság, inflációs nyomás és növekvő lakhatási költségek idején. Bár ez negatívan is érinthetné az állami bevételeket, viszont ott van az a feltétel is, amikor éppen hogy pozitív végeredmény valósulhatna meg. Egy biztos, hogy ezek a döntések nagyon komplex háttérinformációkra kell, hogy alapuljanak. Gazdasági megfigyelések, felmérések, számítások, monitorizálás szükségeltetik, hogy ez a rendszer jól működő legyen.

5.3. Az ÁFA és infláció kapcsolata

Az általános forgalmi adó, mint már tudjuk, az egyik legfontosabb fogyasztási adótípus Európában. Minden egyes termék és szolgáltatás után fizetendő, és végső soron pedig a fogyasztót terheli. Az infláció ezzel szemben az általános árszínvonal tartós emelkedése, amely befolyásolja a gazdasági szereplők döntéseit, életszínvonalát és megtakarítási hajlandóságát. A két fogalom szoros kapcsolatban áll egymással, hiszen az ÁFA-kulcsok változtatása közvetlenül befolyásolja a fogyasztói árakat, ezáltal hat az inflációra is. Az eddigi elemzéseim során, mint az elméleti részekben, mint pedig a gyakorlati részben ez a korreláció megfigyelhető volt. A számítások, elemzések révén összegyűjtöttem azokat a szempontokat, amelyek bizonyítékkal szolgálnak ezen fejezet magyarázatára.

Az első ilyen reláció az ár képzés, ami az árukra vetül végső soron. Az ÁFA egyfajta közvetett adó, amelyet nem a termelő vagy a szolgáltató, hanem a fogyasztó fizet meg. Ezt már

a dolgozatomban elején, az elméleti részben belefoglaltam. A nettó árra rákerül az ÁFA kulcs, így az ár része lesz, beleolvad az árba. Az áfaemelések automatikusan drágulást okoznak, ami inflációs nyomást eredményez. Ennek az eseménynek rövid-és hosszú távú következményei is vannak. Rövid távon az ÁFA emelése az árak emelkedését vonja maga után. Ez egyszerű logika alapján leszűrhető. Ez a változás azonnali hatással van az inflációs rátára, mert a megfigyeléseknek köszönhetően folyamatosan monitorizálva van. Középtávon a megemelkedett árak például béremelési igényeket generálnak, a megtakarítások elhasználását eredményezik, ami további inflációhoz vezet újból. Egymásra épülve, láncreakcióként hosszú távon pedig tartós inflációs növekedést idéznek elő.

Az előbbieken az ÁFA emelkedéséről írtam, most a csökkentéséről is szót ejtek. A csökkentésnek már nem inflációs hatása van, hanem deflációt eredményez. Az ÁFA csökkentés a fogyasztási cikkek árának csökkenésével csökkentheti az inflációs nyomást. Persze ez csak akkor valósul meg, ha a kereskedők is lefele viszik az áraikat. Ellenkező esetben a csökkenés csak a vállalkozások profitjában jelenik meg, és a fogyasztási árak nem változnak.

Romániában és Magyarországon, mint kiderült a helyzet nagy részben azonos. Magyarországon 27%-os ÁFA a legmagasabb az EU-ban, ami jelentősen hozzájárul a fogyasztási cikkek árának emelkedéséhez. Ez inflációs nyomást eredményez, amely főként az alacsony jövedelmű háztartásokat érinti. Ez az árérzékenységi számításaimon is jól tükröződik. Romániában ugyan alacsonyabb az általános kulcs (19%), ám a fogyasztási szerkezet és az alacsonyabb jövedelmek miatt itt is jelentős az inflációs nyomás.

Ezeket az összefüggéseket vizsgálva tényleges, konkrét összefüggéseket figyelhetünk meg a két tényező között. Ezeket szemléltettem a dolgozatomban. Ha elgondolkodunk az adott témában, akkor rájöhethetünk arra, hogy az ÁFA nem csupán költségvetési eszköz, hanem gazdasági szabályzó is. Emelése gyors inflációt generálhat, csökkentése viszont ideiglenesen enyhítheti az árszintnövekedést. Mindkét esetben fontos, hogy a döntéshozók figyelembe vegyék a fogyasztói reakciókat, a piaci struktúrát és a szociális hatásokat. Magyarországon az extrém magas ÁFA kulcs miatt javasolt a kulcsok differenciálása, míg Romániában a csökkentett kulcsok kiterjesztése lehet eszköz az inflációs nyomás enyhítésére.

KÖVETKEZTETÉSEK

A dolgozatom megírása közben alaposan elemeztem a hozzáadott értékadó szerepét és hatását két szomszédos európai országban, mégpedig Romániában és Magyarországon. Nagy figyelmet fordítottam annak társadalmi és gazdasági következményeire. Az ÁFA tényleg a modern gazdaság egyik legfontosabb pillére, hiszen minden egyes termelési és értékesítési szakaszban jelen van, míg a végső adóterhet a fogyasztók viselik. Ez a sajátosság valóban, egyértelműen rávilágít arra, hogy az ÁFA nem csupán egy fiskális, hanem egy társadalmat befolyásoló, ráható adó fajta.

Elméletileg az ÁFA egy úgynevezett semleges adóformának számít, mivel az adóteher minden szakaszban csak a hozzáadott értékre érvényes. Ugyanakkor a gyakorlatban, mint kiderült az elemzéseim során is, az ÁFA regresszív adónak tekinthető, mert a végső fogyasztókra hárul, függetlenül a jövedelmi helyzetüktől. Ezzel magyarázható, hogy a társadalom alsóbb jövedelmi szintjén levők arányaiban többet fizetnek be az államkasszába a jövedelmükhöz képest, mint a magasabb jövedelműek.

Kijelenthetem, hogy Romániában az ÁFA bevételek abszolút értékben növekedtek, de az összes adóbevétel belüli arányuk enyhe csökkenést mutat, ami a gazdaság diverzifikációjának és az ÁFA kulcs csökkentésének tudható be. Ezzel szemben Magyarországon az ÁFA súlya emelkedett az adóbevételek között, elsősorban a magas ÁFA kulcs (27%) következtében. A két ország eltérő adópolitikája tehát különböző stratégiákat tükröz: Románia a gazdasági növekedés ösztönzésére, míg Magyarország a költségvetési bevételek biztosítására helyezte a hangsúlyt.

Egy másik fejezeten belül pénzügyes szemmel vizsgáltam a két ország bevételeit. Az eredmények alapján kiderült, hogy mind Romániában, mind Magyarországon a nominális ÁFA bevételek hosszú távon növekedtek, ám a reálértékük ingadozó volt a gazdasági válságok, inflációs hullámok és gazdaságpolitikai változások hatására. Az inflációval korrigált adatok jól mutatják, hogy a nominális növekedés nem mindig jelentett valós gazdasági gyarapodást, mert a 2022–2023-as évek magas inflációja csökkentette a költségvetési bevételek tényleges vásárlóértékét. Arra jutottam így tehát, hogy a reálértékek vizsgálata elengedhetetlen a hosszú távú gazdasági folyamatok objektív megértéséhez.

Elemzésem során bebizonyosodott, hogy az ÁFA terhelés eltérő mértékben hat a két ország gazdaságára, árszínvonalára és fogyasztókra is egyaránt. A számításaim alapján 2023-ban a fogyasztói kosárra vetített havi ÁFA terhelés Magyarországon körülbelül 67,7 eurót tett ki, míg Romániában ez az összeg 57,5 euró volt. Jól érzékelhető ez a különbség.

Az árérzékenység vizsgálatai jól mutatják, hogy az ÁFA kulcsok módosításai is jelentős hatással bírnak a háztartások kiadásaira és ugyanúgy az állami bevételekre is. Ez a változás Románában a fogyasztói árakra hat a leginkább, amelyeket az alacsonyabb jövedelműek érzékelnek a legjobban. Magyarországon hasonló a helyzet, ugyanakkor a már jelenleg is magas, 27%-os általános kulcs miatt a további emelés lehetősége korlátozott.

Egy másik témán belül, az ÁFA és infláció kapcsolatát is érdemes elméletileg megvizsgálni. Jól kiderült, hogy az adóemelések, rövid távon közvetlen inflációs hatással bírnak, mivel a vállalkozások beépítik a megnövekedett adóterheket az árakba. Akkor történik baj és kritikus állapot, ha a reálbérek nem követik ezt a változást. Ezzel arra a következtetésre jutok, hogy az ÁFA nemcsak makrogazdasági szinten hat az inflációra, hanem mikroökonómiai szinten is érezteti hatását, teljesen a fogyasztókra vetítve.

Összességében kijelenthető, hogy az ÁFA valóban nem csupán technikai kérdés a gazdaságban, hanem az életminőség, a fogyasztás, sőt, a társadalmi igazságosság egyik meghatározó eleme. Azáltal, hogy a fogyasztó viseli a végső terhet, az ÁFA rendszere közvetlen hatással van a mindennapi döntéseinkre: mit veszünk, mennyit költünk, és milyen szolgáltatásokat veszünk igénybe.

Úgy érzem, hogy a dolgozatom írása alatt nemcsak betekintést kaptam az ÁFA működésébe, hanem rálátásom lett a két ország adópolitikai döntéseibe, stratégiáiba. A hozzáadott értékadó tehát több, mint egy adónem, mert társadalmi tükörként is definiálható, amely visszajelzést ad a gazdaság működéséről és az állampolgárok jólétéről is.

ÖSSZEFOGLALÁS

Végeredményként az összefoglalásban szemléltetem a dolgozatom főbb kérdésköreit, amelyeket az elemzések során sikerült megértenem. Máris az elsővel kezdem, a dolgozatom gazdasági vonatkozásával és hogy hogyan kapcsolódik a gazdaság működéséhez. Ez a téma gazdasági szempontból azért érdekes, mert közvetlen kapcsolatban áll a gazdasági növekedéssel, a fogyasztással, az állami bevételekkel és a versenyképességgel. Románia és Magyarország példája jó alapja az összehasonlító elemzésnek, mivel eltérő áfa politikájuk jól bemutatja az áfa gazdasági hatásainak különbségeit. A különbségek hatással vannak a fogyasztói magatartásra, a határon átnyúló vásárlásokra, valamint a gazdaság kifehérítésére is.

A dolgozomban megvizsgáltam az országok közötti összefüggéseket, különbségeket, illetve hasonlóságokat. Megvizsgáltam az adóbevételeket, korrigáltam azokat az inflációval. Változásokat számítottam az éveket tekintve, gazdasági ciklikusságra tértem ki. Fogyasztói kosarak segítségével számítottam ÁFA terhelést, tovább nézve pedig érzékenység vizsgálatot végeztem. Arra is kitértem, hogy az infláció hogyan hat a háztartások bevételeire és hogy milyen termékkategóriák alkotják a két ország háztartásainak fogyasztói kosarát. Nem utolsó sorban pedig szektorelemzést is végeztem, amelyben kiderült, hogy mely iparágak termelik a legtöbb ÁFA bevételt.

Az elemzéseimhez felhasznált anyagokat többnyire az Eurostat és a nemzeti adóhivatalok honlapjáról gyűjtöttem be, illetve tanulmányok és publikációk segítségével végeztem el az elemzéseimet. Ezek az adatok nem mások, mint az állami bevételek évekre bontva, az ÁFA kulcsok mértéke és változásai, az inflációs ráták évente, a fogyasztói kosár termékkategóriái és az árfolyamok a lejre és forintra vetítve.

Az elemzéseket elvégezve következtetésként kiemelném, amelyet már az előbbieken is megtettem. A két ország eltérő adópolitikája különböző stratégiákat tükröz. Románia a gazdasági növekedés ösztönzésére, míg Magyarország a költségvetési bevételek biztosítására helyezte a hangsúlyt. Ez meglátszik az ÁFA kulcsok változtatásairól, a válságok kezeléséről, az állami bevételekről, a fogyasztói szokásokról és minden gazdasági relációról, amely az ÁFÁ-val összefüggésbe hozható.

Ha arra gondolok, hogy mi várható a jövőt tekintve az ÁFÁ-t tekintve, akkor általánosságban fejlesztések és növekedésekre tudok gondolni. A következő időszakban véleményem szerint, mint Romániában, mint pedig Magyarországon is várható, hogy az ÁFA bevételek növelése érdekében különböző intézkedéseket vezetnek be. Ezek közé tartozhat az

adókulcsok emelése, de még inkább a digitális adózási rendszerek fejlesztése, amelyek segítik a gazdasági igazságosságot és csökkentik az adóelkerülést.

Elsősorban az adóbeszedés hatékonyságának növelésével próbálják biztosítani a költségvetési bevételeket. Ezen kívül új szabályozások, például az elektronikus számlázás kötelező bevezetése (amely már érvényben van) vagy az adatszolgáltatási rendszerek szigorítása is várható. Ezzel jól tudja majd a nemzeti adóhatóság monitorizálni az áruk mozgását, ezzel egyidejűleg pedig az adó beszedéseit.

Végül pedig a gazdasági növekedés üteme, az infláció és a költségvetési igények nagyban befolyásolják, hogy szükség lesz-e adókulcs emelésekre, vagy elegendő lesz a meglévő szabályok hatékonyabb érvényesítése, de inkább elmondható, hogy a jövőben az ÁFA bevételek növekedése várható, akár a gazdasági folyamatok révén, akár a szabályozási környezet változásai miatt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- (Sárközy, T. (. (2019). *Pénzügyi jog I. – Államháztartási jog, adójog (2. kiadás)*. Nemzeti Közszerológálati Egyetem.
- (2025). Forrás: Az Európai Unió Irányelve 2006/112-HÉA-irányelv: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0112>
- Adóügyi változások 2025. 5 rész. Kötelezővé válik a SAF-T jelentés a kisvállalkozóknak is.* (2025. 01 24). Forrás: https://ebillio.ro/hu/hirek/adougyi-valtozasok-2025-5-resz-kotelezove-valik-a-saf-t-jelentes-a-kisvallalkozoknak-is?utm_source=chatgpt.com
- ANAF- Nemzeti Adó-És Pénzügy Hivatal hivatalos honlapja.* (2025. 01 24). Forrás: www.anaf.ro
- Bernadett, F. É.–V. (dátum nélk.). A rejtett gazdaság néhány területének szisztematikusszakirodalmi áttekintése. *Közgazdasági szemle, XV. évf., 2020. május*, (old.: 512-532).
- Daniel Daianu, C. D. (2025). Transpunerea în România a normelor Uniunii Europene în domeniul impozitarii indirecte.
- Dóra Dankó, K. D. (2022). *The Revolutionary Digitalization of Taxation in Hungary* Corvinus University of Budapest, Institute of Finance, Accounting and Business Law, Accounting Department. Corvinus University of Budapest Budapest.
- Eurostat.* (2025). Forrás: <https://ec>.

HIVATKOZÁSOK

- (Sárközy, T. (2019). *Pénzügyi jog I. – Államháztartási jog, adójog (2. kiadás)*. Nemzeti Közzolgálati Egyetem.
- (2025). Forrás: Az Európai Unió Irányelve 2006/112-HÉA-irányelv: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0112>
- Adóügyi változások 2025. 5 rész. Kötelezővé válik a SAF-T jelentés a kisvállalkozóknak is.* (2025. 01 24). Forrás: https://ebillio.ro/hu/hirek/adougyi-valtozasok-2025-5-resz-kotelezove-valik-a-saf-t-jelentes-a-kisvallalkozoknak-is?utm_source=chatgpt.com
- ANAF- Nemzeti Adó-És Pénzügy Hivatal hivatalos honlapja.* (2025. 01 24). Forrás: www.anaf.ro
- Bernadett, F. É.–V. (dátum nélk.). A rejtett gazdaság néhány területének szisztematikus szakirodalmi áttekintése. *Közgazdasági szemle, XV. évf., 2020. május*, (old.: 512-532).
- Daniel Daianu, C. D. (2025). Transpunerea în România a normelor Uniunii Europene în domeniul impozitarii indirecte.
- Dóra Dankó, K. D. (2022). *The Revolutionary Digitalization of Taxation in Hungary* Corvinus University of Budapest, Institute of Finance, Accounting and Business Law, Accounting Department. Corvinus University of Budapest Budapest.
- Eurostat.* (2025). Forrás: <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Gábor, P. (2018). A sávosan progresszív adórendszer elemzése az igazságosság jegyében. *I Jogelméleti Szemle /3 szám.*, 118.
- Gaibu, C. (2010). *Restituirea Taxei pe Valoare adăugată: Analize și Soluții*. IDIS VIITORUL Institutul pentru Dezoltare și Initiative Sociale.
- Ghidul privind taxa pe valoarea adaugata (TVA).* (2025. 01 22). Forrás: https://www.mfinante.gov.ro/static/10/Mfp/legislatie/GhidTVA_I.pdf
- Institutul Național de Statistică.* (2025). Forrás: <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala> , [https://www.hrportal.hu/hr/az-inflacio-alakulasa-magyarorszagon-\(1992-2022\)-20221017.html](https://www.hrportal.hu/hr/az-inflacio-alakulasa-magyarorszagon-(1992-2022)-20221017.html)
- József, K. S. (2019). Harminckét lap, amely megrengette a világot. Sopron: SOPRONI EGYETEM KIADÓ.
- (2024). *KÖLTSEGVETÉSI JELENTÉS*. Budapest: Magyar Nemzeti Bank.
- Lamensch, M. (2015). *European Value Added Tax in the Digital Era*. IBFD Print books.

- Magyarországi ÁFA Útmutató vállalkozásoknak* . (2025. 01 22). Forrás: <https://taxbackinternational.com/country-vat-guides/europe-vat-guides/hungary-vat-guide/>
- Még mindig van valami furcsaság a magyar áfabevételekkel.* (2025). Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20241026/meg-mindig-van-valami-furcsasag-a-magyar-afabevetelekkel-718951#>
- Nemzeti Adó-És Vámhivatal hivatalos oldala.* (2025. 01 22). Forrás: <https://nav.gov.hu/>
- SERGIOU, L. (2012). *The Journal of Accounting and Management, Vol 2, No 2.* Forrás: Value added tax (VAT) carousel fraud in the European Union: <https://journals.univ-danubius.ro/index.php/jam/article/view/1428/1335>
- Tamás, M. R. (2023. 08 10). *Akkugyarak helyett más utat választott a felzárkózáshoz Románia.* Forrás: <https://g7.hu/vilag/20230810/akkugyarak-helyett-mas-utat-valasztott-a-felzarkozashoz-romania/>
- (2024). *XLII. A költségvetés közvetlen bevételei és kiadásai* . www.parlament.hu.
- europa.eu/eurostat
- Gaibu, C. (2010). *Restituirea Taxei pe Valoare adăugată: Analize și Soluții.* IDIS VIITORUL Institutul pentru Dezoltare și Initiative Sociale.
- Ghidul privind taxa pe valoarea adaugata (TVA).* (2025. 01 22). Forrás: https://www.mfinante.gov.ro/static/10/Mfp/legislatie/GhidTVA_I.pdf
- Institutul Național de Statistică.* (2025). Forrás: <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala> , [https://www.hrportal.hu/hr/az-inflacio-alakulasa-magyarorszagon-\(1992-2022\)-20221017.html](https://www.hrportal.hu/hr/az-inflacio-alakulasa-magyarorszagon-(1992-2022)-20221017.html)
- József, K. S. (2019). *Harminckét lap, amely megrengette a világot.* Sopron: SOPRONI EGYETEM KIADÓ.
- (2024). *KÖLTSEGVETÉSI JELENTÉS.* Budapest: Magyar Nemzeti Bank.
- Lamensch, M. (2015). *European Value Added Tax in the Digital Era.* IBFD Print books.
- Magyarországi ÁFA Útmutató vállalkozásoknak* . (2025. 01 22). Forrás: <https://taxbackinternational.com/country-vat-guides/europe-vat-guides/hungary-vat-guide/>
- Még mindig van valami furcsaság a magyar áfabevételekkel.* (2025). Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20241026/meg-mindig-van-valami-furcsasag-a-magyar-afabevetelekkel-718951#>

Nemzeti Adó-És Vámhivatal hivatalos oldala. (2025. 01 22). Forrás: <https://nav.gov.hu/>

SERGIU, L. (2012). *The Journal of Accounting and Management, Vol 2, No 2.* Forrás: Value added tax (VAT) carousel fraud in the European Union: <https://journals.univ-danubius.ro/index.php/jam/article/view/1428/1335>

Tamás, M. R. (2023. 08 10). *Akkugyarak helyett más utat választott a felzárkózáshoz Románia.* Forrás: <https://g7.hu/vilag/20230810/akkugyarak-helyett-mas-utat-valasztott-a-felzarkozashoz-romania/>

(2024). *XLII. A költségvetés közvetlen bevételei és kiadásai* . www.parlament.hu.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra A hozzáadott értékadó változása az összes adóbevételhez viszonyítva romániában 2006-2023 között.....	35
2. ábra A hozzáadott értékadó változása az összes adóbevételhez viszonyítva Magyarországon	35
3. ábra Abszolút változás a két országban 2006-2023 között millió euróban	40
4. ábra Relatív változás a két országban 2006-2023 között %-ban	41
5. ábra Háztartások fogyasztása az inflációval korrigálva az Európai Unió tagállamaiban	49
6. ábra Háztartások összes fogyasztása inflációval korrigálva, %-ban kifejezve 2021-2023 között	50
7. ábra Háztartások fogyasztásának felosztása a COICOP kategóriákba sorolva az Európai Unióban	50
8. ábra A háztartások fogyasztásainak változása 2010-2023 között	51
9. ábra Háztartások rezszi költségeinek mértékei az Európai Unióban 2023-ban %-ban kifejezve	52
10. ábra Élelmiszerek és alkoholmentes kiadások háztartásoknak %-ban kifejezve 2023-ban	53

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat Összes adó-és ÁFA bevétel Romániában.....	32
2. táblázat Összes adó-és ÁFA bevétel Magyarországon.....	34
3. táblázat Románia és Magyarország éves inflációs rátái 2006-2023 között.....	36
4. táblázat Románia és Magyarország éves ÁFA bevételei 2006-2023 között inflációval korrigálva, millió euróban kifejezve	37
5. táblázat Románia és Magyarország összes adó-és ÁFA bevételének abszolút változása	40
6. táblázat Románia és Magyarország összes adó-és ÁFA bevételének relatív változása	41
7. táblázat Románia ÁFA kulcs módosításai.....	43
8. táblázat Magyarország ÁFA kulcs módosításai	44
9. táblázat Románia és Magyarország ÁFA kulcs módosításainak ciklikussági összehasonlítása	47
10. táblázat Románia és Magyarország háztartások fogyasztásinak COICOP kategóriákban való költségei.....	55
11. táblázat Románia és Magyarország COICOP termékkategóriáihoz tartozó ÁFA kulcsok	56
12. táblázat ÁFA terhelés a fogyasztói kosárra vetítve Romániában.....	57
13. táblázat ÁFA terhelés a fogyasztói kosárra vetítve Magyarországon	57
14. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs növeléssel Romániában	58
15. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs csökkentésével Romániában.....	59
16. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs növeléssel Magyarországon.....	59
17. táblázat Árérzékenység vizsgálata ÁFA kulcs csökkentéssel Magyarországon	60

KÉPLETJEGYZÉK

1. egyenlet Korrekciós tényező számításának képlete	36
2. egyenlet Nettó ár kiszámításának képlete.....	56
3. egyenlet Fizetett ÁFA kiszámításának képlete.....	56

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: **Péter Zsombor**
A Hallgató Neptun kódja: **NXKYJK**
A dolgozat címe: **A hozzáadottérték-adó gazdasági hatásainak vizsgálata Románia és Magyarország példáján**
A megjelenés éve: **2025**
A konzulens intézetének neve: **Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus**
A konzulens tanszékének a neve: **Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdasági Intézet, Befektetés, Pénzügyi és Számviteli tanszék**

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Órkesztenda év 2025. hó 11 nap 02

Hallgató aláírása

NYILATROZAT

Peter Zombor (név) (hallgató Neptun azonosítója: NKKYFK)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre
javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem³

Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Péter Zsombor
Neptun-kódja:	NXKYJK
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☐ BSc/BA ☒ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	Diplomadolgozat-USINM040N
A munka címe:	A hozzáadottérték-adó gazdasági hatásainak vizsgálata Románia és Magyarország példáján

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztens vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
	Chat GPT	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve, Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Orkengerecs....., 2025. November hó 02.. nap

Peter.....

Hallgató aláírása

[Signature].....

Konzulens/Témavezető aláírása